דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פערלאג: חברת „אחיאסף“.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אֶסטרייך-אונגארן — 12. קראנען
האלביאהריג — 6. „
פירטעליאהריג — 3. „
דייטשלאנד — 10. מארק.
ארץ ישראל — 12. פראנק.
אנדערע לענדער — 15. „
אמעריקא. ענגלאנד — 10. שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך — 5. רובל.
האלב יאֵהרליך — 3. „
פיערטעל יאֵהרליך 1.50 „
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „
איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.
ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ.

קראקויא, השון תרס"ב. | נומר 42. | Krakau, 24 October 1901.

אינהאלט.

א) די באנק איז געעפענט. — י. ל.
ב) בריעף פון ארץ ישראל. — דער אַלטער ציוניסט.
ג) יודישע ארימע קראנקע אויפ'ן אָדעסער לימאַן. — מענדל לעווין.
ד) פאָליטישע איבערזיכט. — י. ל.
ה) בריעף פון לאנדאָן. — י. ל. דאלידאנסקי.
ו) יודישע שטעדט און שטעדטליך. — אמת.
ז) די יודישע וועלט.
ח) אלגעמיינע וועלט-נייעס.
ט) דער הערבסט-קלאַנג. געדיכט. — א. וואלט.
י) די זומערפויגעל. א מעשה. — בן-עמי.
יא) אזי. ערצעהלונג. — יהודה שטיינבערג.
יב) איבער דער גרויסער וועלט.
יג) ליטעראַרישע נייעס.
יד) די ערשטע השמונאים. פעלעטאָן. — א. ש. פריעדבערג.

ה. תרס"ב — וואכען-קאלענדער (לוח) — 1901

די טעג פון: חודש	וואך	פאזדזיערניק-אקטאבער		נייער ס. אקט.	אלט. ס. דעק.
י"ד	זונטאג			27	13
ט"ו	מאנטאג			28	14
ט"ז	דינסטאג			29	15
י"ז	מיטוואך			30	16
י"ח	דאנערס.			31	17
י"ט	פרייטאג		נאוועמבער(*	*1	18
כ	שבת	פרשת וירא		2	19

טאג	יאהר	קורצע פערצייכנונגען פון דער יודישער געשיכטע.
יד	ה. ש"פ	זענען פראגער יודען ניצל געוואָרען אין 30-יעהריגער קריעג.
טו	ג. תשנ"ח	האט הורדוס פערברענט מתתיהו כה"ג און זיין סגן יהודה.
טז	ה. תקנ"ד	געשטארבען ה"ר יצחק תאומים פרענקעל ברעסלא'ר רב.
יז	ה. שצ"ב	„ ה"ר שמעון וואלף אויערבאך פראגער רב.
„	ח. תקצ"ז	„ אין לעמבערג ה"ר מרדכי זאב אורינשטיין.
יח	ה. קפ"ח	האט די מלכה יאהאננא אויסגערויבט די יורען אין נעאפעל.
„	ה. תע"ב	געשטארבען ה"ר נפתלי הירץ אשכנזי רב אין לעמבערג.
יט	ה תקצ"א	„ ה"ר נפתלי יצחק סג"ל אין לעמבערג.
כ	ה. תמ"ח	„ ה"ר משה קרעמער רב אין ווילנא.
כ	ה תרכ"ט	„ ה"ר מאיר ברלין רב אין מאתילעוו.

צו אבאנירען:

אין קראקא:
Administration „DER JUDE“, Krakau, Gertrudy 16.

אין ווארשא:
Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין לאָנדאָן:
R. Mazin, Bookseller 100 Old Montague Str. London, E.

אין אמעריקא:
R. Kantorowitz, 4 Rutger Str. New-York

דער „יוד“ איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאסט אונטער דער נומער: 1920 a Nachtrag VII.

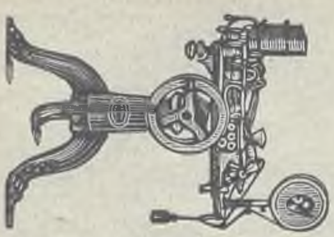

די בעוואוסטע פאבריק פון גילזען מא-שינען X. Рищенбергъ, Варшава, Дикая 44. ווירד פון 1-טען אָקטאָבער איבערגעטראגען אויף Новолипье 20.

ניי ערעפענטע יודישע קאנדיטאריי פון

געברידער קאטליצקי,

וואַרשא, נאַוואליפקי 8.

(„האָטעל ראססיא")

נעהמט אויף בעשטעלונגען אויף צוקער-געבעקס, קאָנפעקטען, מאראזעננאַע טארטין, צעקאָלאדען, קרעמען א. ז. וו. אויף האָכצייטען און בעלער היער און אויך ארויסצושיקיין אויף דער פראָווינץ

צו מעסיגע פרייזען.

ד א נ ט י ס ט

בערלין-קרופיצקי, ווארשא

נאַלעווקי נו' 7

ספעציאליטעט-קינסטליכע צאהנע קארא-נען און בריקען ארבייט (אָהנע גומען).

!!רעפערירט אין 2 שטונדען !!

ВНИМАНІЮ!!!

поставщиковъ съѣстныхъ припасовъ для войскъ, попудная и повагонная продажа разныхъ малосольныхъ и копченныхъ рыбъ, какъ-то: судакъ малосольный и сухой, вобла, сопа, снитки, тарань, чиконъ, и проч. высылаетъ наложеннымъ платежомъ

А. Г. Сельцовскій

Варшава, Купеческая 11.

צוקערניע ש. שפינעלגלאז

וואַרשא, נאַלעווקי Nr. 10

(פארמאלס איגעלזאָהן), וועלכע עקזיסטירט זייט 18 יאהר. פון דער צייט און זייט איך האב זי איבערגע-נומען אונטער מיינע אויפזיכט האב איך פיעל פערבעסערונגען איינגעאר-דענט. ריין, כשר, בילינ. בעשטעלונ-גען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט, היער און אויף דער פראָווינץ. פיעלע ראנקען בריעפליך אויך מינדליך.

די צוקערניע בעזיצט 24 ניין צום לעזען.

סטעמפעל גראַווער און חתימות

גום און בילינ פערפער-טיגע

Варшава

Гусья 5.

די בוכהאלטונג

קורזום שלם עם כל ההוספות בשפת רוסיא או זשארגאן במחיר נמוך. פ"פ ומכתב למבחן ישלח חנם מורה הבוכה'

С. Л. Гельфандъ, Кіевъ

Деміевка.

שירי ציון

נאָטען צו 2 ציוניסטישע ליעדער: „ציון ציון" און „נס ציונה" פיר 4 שטימען (קווארטעט) מיט סאלא. אויך לייכט צו שפיעלען אויף פיאַנאָ און פיר 1 אָדער 2 שטימען מיט פאנאבעגלייטונג. פרייז מיט פאָרטאָ 65 קאפ'. וועלכע קויפען 5 עקז' און מעהר בעקומען ראבאט.

אדרעס דעם אויטאר:

Дирижору Хоральной синагоги Ц. Бруну, Николаевъ.

צו בעקומען אויך ביי:

Изд. Ахіасафъ, Варшава.

!שפאט-בילינ!

2 יאהרגענגע (1899 און 1900) לאָנדאָנער אילוסטרירטע צייטונג

„פיפיפאקס"

85 נומערן קאמפלעט (1356 זייטען גרויסע פאָרמאט), פול: סאטירא, וויטץ, הומאָר מיט קאריקאטורען, אנעקדאָטען, שפריכע, ליעדער (דארונטער אויך פון בעריהמטען מאריס ראָזענפעלד), ראָמאנען, גרויסע און קליינע ערצעהלונגען, סקיצען און ארטיקלען פערשיעדענע אינהאלטס. א מאסע גוטע, אינטערעסאנטע און אנגענעהמע לעזעשטאף אויף א גאנצען ווינטער, צו פערברענגען ניטצליך און פערגניגט די לאנגע אָבענדען. פרייז אנשטאט 10 רובל — נור 3 רובל מיט פארטא. עס איז געבליבען א קליינע צאָהל עקזעמפלארען, דארום אָהן ראבאט זאָגאר פיר בוכהענדלער, וכל הקודם זכה!

Книжный магазинъ Б. Шейнфинкеля

Варшава, Рымарская 3.

ДЕШЕВАЯ ОБСТАНОВКА за 13 РУБЛЕЙ!!!

2 столика угловыхъ для цвѣтовъ	за 3.50
6 обхватовъ металлическихъ	„ 3.—
Вѣшалка для полотенца	„ 1.50
Пара консоликовъ для фигуръ	„ 1.50
Металлическая вѣшалка для одежды	„ 1.20
Этажерка для газетъ (Gazetenhalter)	„ 2.30
	Итого 13 р.

Высылаю налож. плат. задаткомъ 6 руб.

Адресъ: **О. Л. Берковичу, Варшава**

Дикая улица 38.

Оптическій и хирургическій складъ

И. ПИКЪ

Налевки 35, въ Варшавѣ.

עמפפעהלט צו פאבריקס פרייזען ברוכבענדער עלעקטרא-גאלוואנישע וועלכע היילען גרינדליך דעם שווערסטען ברוך, לייבבענדער, בויכבענדער פיר פרויען עלאסטישע זאָקען פיר געשוואָלענע פיס, ברילען מיט ווענעציאנישע גלעזער וועלכע די אייגענשאפט בעזיצען די אויגען צו שטערקען, אויך פערשיעדענע כירורגישע און אפטישע געגענשטענדע פיר קראנקע, ברוכבענדער ווערדען צו-געפאסט דורך איינען ספעציאליסטען.

פריילינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין א קורצע צייט דורך בריעף אין זארגאָן, רוסיש אין דייטש. די מעטאָדע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יעהריגע מעדכען קענען זיך גוט אויסלערנען. ניט זוימט אין פרעגט אָן ביי:

Варшава, Госпожѣ Берсѣ Найдичъ

!וויכטיג פאר ציוניסטען

ציוניסטישע ליעדער מיט נאטען

1) נחנו עדים; 2) דגל יהודה; 3) דר. הערצלס מארש; 4) עוד לא אבדה תקותנו, די מוטער פאלעס-טינא, שם במקום ארזים, על נהרות בבל, צוריק אהיים.

פרייז פון יעדען נומער א 1 שילינג, 60 קאפ' מיט פארטא.

זאָעבען ערשיענען א נייעס בוך:

קעניג הורדוס

פון דר. י. לאנדא

היסטארישע דראמע אוים דער צייט פון בית שני. פרייז 9 פענס 20 סענט 40 קאפ'.

הויפט פערקויף אין רוסלאנד ביי:

פערלאג „אחיאסף" ווארשא און פערלאג „תושיה" ווארשא.

אין ענגלאנד ביים פערלעגער

Raphael Mazin London N. E. Old Montague Str. 100.

!סוחרים! מוכרים

איך קויף צו יעדער צייט „מוטערקאָרן" (Рожки, Шпорь) „שפא-נירפליעגען" „לוקאפאד" און צאָהל דעם גרעסטען מקח.

D. ANDERMAN, BRODY (Austria).

Д. АНДЕРМАНЪ въ БРОДЫ (Австрія).

שפיגעל-פאבריק

ל. אידעלזאָה, ווארשא

רימארסקא נו' 10

עמפפעהלט זיין גראָססעס לאגער פאָן פערשיעדענע שפיגעל, שפינעלגלאָס, טרעמאָשפינעל א"ווו.

— פערקויף ענגרא עט דעטאיל. —

III. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 42

דער יוד

ציישריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואָך.

פערלאג: חברת „אחיאסף“.

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ-יאָהרליך —.5 רוביל.
האלב-יאָהרליך —.3 רוביל.
פירטעל-יאָהרליך 1.50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 „
דען 1טען אויגוסט — 1 „

ענדערען די אדרעססע קאסט 20 קאפ.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראָנען.
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאָהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא, ענגלאנד—.10 שילינג.

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדע קליינע שורה פעטיט 20 העלער, 25 פפעניג, 10 קאפ.

Erscheint Donnerstag.

Krakau, 24 October 1901. 42. נומר קראָקויא, חשון תרס״ב.

די באנק איז געעפענט.

די אַסיפה פון דעם אַקציאָנסקאָמיטעט, פון די דירעקטאָרען און פון דעם קאָמיטעט פון די משגיחים, וואָס איז געוועזן דעם 9-טען אָקטאָבער אין וויען, האָט בעשלאָססען שוין איצט צו עפענען די יודישע קאָלאָניאַלבאַנק. די באַנק פערמאָגט שוין דעם נייטהיגען קאַפיטאַל, מיט וועלכען זי האָט דאס רעכט לויט די ענגלישע געזעצען אָנצוהויבען פיהרען איהרע געשעפטען. דער טאג, ווען די באַנק וועט ווערען געעפענט, וועט אין גיכען בעשטימט ווערען. דער טאג פון דעם עפענען דאַרף אומעטום געפייערט ווערען, דען דער דאָזיגער טאג דאַרף זיין אַ יום־טוב פאר אונזער גאנצעם פאָלק. מיט דעם טאג, ווען אונזער באַנק וועט ווערען געעפענט, הויבט זיך אן אַ נייע צייט אין אונזער נאציאָנאַלער בעוועגונג, וועלכע קריגט אַ פעסטערען און זיכערען יסוד.

די באַנק איז אַ אינסטיטוציאָן, וואָס איז געשאַפען געוואָרען ניט פון איינצעלנע מענשען, ניט פון איינצעלנע מנדבים, נאָר פון דעם גאַנצען פאָלק. זינט די יודען זענען אין גלות האָבען מיר צום ערשטען מאָל זוכה געוועזן, עס זאָל געשאַפען ווערען אַ אינסטיטוציאָן, וועלכע זאָל פעראייניגען אין זיך אַזוי פיעל מענשען, אין וועלכער עס זאָלען טהייל נעהמען די יודען פון אַלע מלוכות אין דער וועלט און וועלכע זאָל געגרינדעט ווערען דורך אַ פריהערדיגען בעשלוס פון דעם פאָלק. יאָ, מיט רעכט קענען מיר זאָגען, אַז די באַנק איז געשאַפען געוואָרען פון יודישען פאָלק, דען אין איהר גרינדונג האָבען זיך בעטהייליגט אַלע יודען, וואָס גלויבען אין דעם קיום פון יודישען פאָלק אין דער איצטיגער און אין דער קומענדיגער צייט. די באַנק איז געגרינדעט פון דעם פאָלק און פאר דאס פאָלק. די באַנק איז ניט צוליעב רוחים פאר די אקציאָנערען, נאָר כדי צו שאַפען קאַפיטאַלען, מיט וועלכע מען זאָל קענען שטיצען אונזער נאציאָנאַלע בעוועגונג. די באַנק איז נור אַ געלד־מיטעל פאר דעם הויכען ציוניסטישען אידעאַל, וואָס לעבט אין דעם האַרצען פון דעם יודישען פאָלק פון דור דורות אַן. די באַנק וויל ניט מעהר און ניט ווענינער ווי מיטצוהעלפען דעם ציוניזם צו שאַפען פאר דאס יודישע פאָלק איין מקום־מנוחה אין אונזער אַלטען הייליגען לאַנד.

די באַנק וועט שוין דורך איהר הוילען קיום אַליין אומעטום שטאַרקען דאס יודיש נאציאָנאַלע געפיהל, זי וועט אומעטום שטאַרקער אויפבלאָזען דעם פונק יודישקייט, וואָס ליגט בעהאַלטען אין יעדען יודישען האַרצען, ווייל זי וועט שטענדיג רעדען אָהן מליצות און נור דורך איהרע פראַקטישע מעשים פון דער יודישער אַרבייט, פון דעם יודישען פאָלק און דער יודישער צוקונפט. זי וועט ווערען אַ מעכטיגע קראַפט אין אַלע זייטען פון יודישען לעבען.

די באַנק וועט שאַפען נייע און פעסטע יסודות פאר די ציוניסטישע בעוועגונג, וועלכע וועט מעהר ניט אָבהייננען פון די חברות און פון דער שטאַרקערער אָדער שוואַכערער אגיטאַציאָן. מיט דער באַנק הויבט זיך אַן פאר אונז אין ציוניזם אַ אמת'ע רעעלע פּאָליטיק, וואָס שטעלט זיך פאר איהרע אויגען פראַקטישע ציעלען. די באַנק איז ניט עפּיס קיין מין מליצה, וואָס מען וועט קענען אָב'פטר'ן מיט אַ וואָרט, דאס איז עפּיס אַ ממשות'דיגע זאַך מיט פעסטע תקנות, מיט קאַפיטאַלען, מיט בעשטימטע פּראַקטישע פּלענער, מיט אַ בעשטימטע הנהגה, — און מיט דעם אַלעם וועט זיך מוזען רעכענען די גאַנצע יודישע וועלט. זענענדיג בעשטעטיגט פון דער ענגלישער רעגירונג און שטעהענדיג אונטער איהר השגחה וועט די יודישע באַנק קריגען די רעכטע פון אַ אָפיציעלער אינסטיטוציאָן. דורך דעם ווערט די באַנק די שטענדיגע אָפיציעלע פערטרעטערין פון דער ציוניסטישער פּאַרטיי, וועלכע קען אין דעם נאָמען פון ציוניזם אריינטרעטען אין פערהאַנדלונגען מיט רעגירונגען, זיך משתדל זיין וועגען קאָנצעסיעס, לגאַטעס און רעכטע פאר די יודען אין ארץ ישראל. דורך די באַנק זענען אויך געזיכערט אונזערע קאָנגרעסען און אונזער גאַנצע אָרגאַניזאַציאָן, דען די שטענדיגע פּראַקטישע אַרבייט פון דער באַנק אַליין וועט שוין דורך איהר קראַפט קענען אויפהאַלטען די גאַנצע בעוועגונג. פון איין זייט וועט די אַרבייט פון דער באַנק אַרויסרופען די נייטהיגקייט פון די קאָנגרעסען און דער אָרגאַניזאַציאָן, און פון דער אַנדער זייט וועט די אָרגאַניזאַציאָן געשטאַרקט ווערען דורך די מעגליכקייט שטענדיג צו האָבען מיטלען פאר די דורכפיהרונג פון די ציוניסטישע ציעלען. עס איז דאָך גאַנץ זיכער, אַז די באַנק וועט אַרבייטען ניט נור פאר דעם הויפּטציעל, וועלכעס עס שטעלט זיך די ציוניסטישע בעוועגונג, נאָר דאס זי וועט זיך אָבּרופען אויך אויף איטליכע אַנדערע יודישע אַרבייט, וועלכע קען דינען דעם ציוניסטישען אידעאַל.

מיט דער גרינדונג פון דער באַנק קענען מיר שטאָלץ זיין. דאַמיט האָבען מיר אין דער אמת'ן עפּיס אויפגעטהון. מיט צופרידענהייט קענען מיר ווייזען אויף אונזער באַנק ווי אויף אַ רעזולטאַט פון אונזער דרייאָהריגער אַרבייט. די גרינדונג פון דער באַנק האָבען מיר צו פערדאַנקען

ניט די רייכע און גרויסע יודען, נאָר דער גרויסער מאסע פון די קליינע אָרימע יודען, וואָס האָבען דורך קליינע סומען צוזאַמענגעשטעלט דעם גרויסען קאפּיטאל פון $2\frac{1}{2}$ מיליאָן רובל. דער גרויסער רוב פֿון די אַקציאָנערען בעשטעהט פֿון אַזוינע, וואָס האָבען געקויפט נור צו איין אקציע און דאָס נאָך אויף אויסצאָהלען. יעדער אַקציאָנער דאַרף זיך האַלטען פאַר גליקליך, דאס ער האָט מיט זיין קליינער סומע געהאָלפען אויפבויען דעם גרויסען בנין, וואָס טראָגט אויף זיך דעם נאָמען „די יודישע קאָלאָניאַלבאַנק".

די גרינדונג פֿון דער יודישער באַנק ווייזט אונז, ווי וויכטיג און גרויס עס איז די פֿעראייניגטע אַרבייט פֿון אַ כלל. אין די יאָהרען פֿון חבת ציון האָט מען יאָהרען לאַנג געאַרבעט און אגיטירט פֿאַר די גרינדונג פֿון אַ יודישער קאָלאָניאַלבאַנק מיט נאָר אַ קליינעם קאַפּיטאל. מען האָט דעמאָלט פאַר די פּראָיעקטירטע באַנק געוואונען פראַנצויזישע באַנקהייזער, אָבער קיין אַקציאָנערען האָט מען ניט געקאָנט געפֿינען און די אַרבייט האָט זיך אויסגעלאָזען מיט גאָר נישט, — און איצט אין משך פֿון דריי יאָהר האָט מען ביי די אָרימע יודען פֿון די מזרח־לענדער, ניט קוקענדיג אויף דעם הונגער אין רוסלאַנד, אויף די רדיפות אין רומעניען און אויף די נויט אין גאַליציען, צונויפגעקליבען $2\frac{1}{2}$ מיליאָן רובל. די שטאַרקע בעוועגונג, וואָס האָט צוגעצויגען צו אונזער אַרבייט אַ גרעסערען טהייל פֿון יודישען פֿאָלק, האָט דורכגעפֿיהרט די גרינדונג פֿון אונזער באַנק אָהן די הילף פֿון די באַנקירען, אָהן די רייכע און אָהן די גרויסע פֿירמעס.

אין דער אַרבייט פֿאַר די באַנק האָבען ניט אַלע ערפֿילט זייער חיוב צום פֿאָלק. ווען יעדער יוד וואָלט ערפֿילט דעם חוב, וואָס ליגט אויף איהם, דאַן וואָלט אונזער באַנק געקאָנט געעפֿענט ווערען מיט אַ פֿיעל גרעסערען קאַפּיטאל ווי איצט, און אונזער אַרבייט וואָלט דורך דעם געקאָנט ווערען פֿיעלפֿאַכער גרעסער. אָבער אונזערע רייכע, וועלכע מען האָלט אומעטום פאַר די „פּני", האָבען זיך ניט אָבגערופֿען אויף די בעוועגונג פֿון אונזער פֿאָלק און ניט טהייל גענומען צוזאַמען מיט אונז אין דער אַרבייט ביי דער גרינדונג פֿון דער באַנק. אויף זיי פֿאַלט די שולד, וואָס אונזער באַנק ווערט געעפֿענט ניט מיט דעם גאַנצען פּראָיעקטאַרען קאַפּיטאל, נאָר מיט אַ טהייל פֿון איהם. מיר האָפֿען אָבער, אז די געזונטע אַרבייט פֿון דער יודישער באַנק וועט מיט דער צייט צוציהען צו זיך ווייטערע טהיילען פֿון יודישען פֿאָלק. און אַז קיין איינציגער יוד וועט ניט אָבשטעהן פֿון דער אַרבייט פאַר די באַנק, וועלכע וויל מיטהעלפֿען דעם ציוניזם אין דער דורכפֿיהרונג פֿון זיין ציעל. די באַנק, האָפֿען מיר, וועט ניט לאַנג בלייבען נור ביי דעם איצטיגען קאַפּיטאַל. דורך איהר אַרבייט וועט די באַנק שאַפֿען פֿאַר זיך אַלץ נייע קאַפּיטאַלען: די פֿאַרזיכטינקייט, מיט וועלכער זי וועט געפֿיהרט ווערען, וועט זי אבהאַלטען פֿון ריזיקאַלישע געשעפֿטען. די באַנק וועט אַרבייטען רעעל און מיט זיכערע און פֿעסטע טריט וועט זי געהן צו איהר הויכען ציעל.

י. ל.

בריעף פון ארץ ישראל.

זייט דער ישוב עקסיסטירט, איז נאָך ניט געווען אַזאַ טרויריגער צושטאַנד ווי די לעצטע צייט. איך האָב אייך שוין איינינע וואָכען ניט געשריבען, דען די הענד נעהמען זיך איינפֿאַך ניט. אומעטום הערט מען איין געשריי: מען איז פֿערלאָרען! אומעטום זעהט מען איין חוּרבָּן! איין חורבן ביי אַרבייטער, איין חורבן ביי קאָלאָניסטען, איין חורבן אין די קאָלאָניעס! די מענשען האָבען זיך אַזוי ווייט פֿערלאָרען, דאָס זיי ווענדען זיך שוין צו קיינעם ניט, ניט מיט פּראָטעסטען, ניט מיט ביטעס, ניט מיט פלענער.

— צו וועמען זאָלען מיר זיך ווענדען און ווער וועט אונז העלפֿען? — זאָגען די קאָלאָניסטען, — צי דען האָבען מיר ניט גער־

פֿעלעטאָן.

די ערשטע חַשְׁמוֹנָאִים.

(אין יאָהר דרייטויזענד פֿינף הונדערט זיבען און נייציג פֿון דער וועלטערשאַפֿונג).

איך עַמִיהוּד בֶּן אֶלְיָדָע, געטריי דער פֿעראָרדנונג פֿון אונזערע פֿאָרעלטערן, שרייב די דאָזינע געשיכטע פֿאַר דיר מיין זוהן אֶלְעָזָר, זי זאָל בלייבען אין אונזער פֿאַמיליע צום אייביגען אנדענקען.

דער גריכישער העלדענקעניג אַלֶכְּסַנְדֶר מוקדון, וואָס האָט דורך זיין גבורה איינגענומען די גאַנצע וועלט, האָט אויך אונזער הייליגעס לאַנד אָבגעריסען פֿון דער פּערזישער מלוכה און עס געשטעלט אונטער זיין שוק. אלכסנדר איז געווען איין זעהר גוטער מֶלֶך און האָט די יודען זעהר גוט בעהאַנדעלט. נאָך זיין טויט האָבען זיך די פֿיהרער פֿון זיין חיל צוטהיילט מיט זיין גרויסער מלוכה. פּטאָלאָמעאוס לאַגי האָט זיך געגרינדעט אַ מלוכה אין מצרים, איין אַנדערער גרויסער פֿעלדהערר, סעלייקוס, האָט זיך אויך געגרינדעט אַ בעזונדערע מלוכה אין סיריען (ארם). דאַן האָבען זיך אָנגעהויבען אינטריגען צווישען די ביידע מלוכות, ווי דער שטייגער איז — און וויל אונזער הייליג לאַנד יְהוּדָה ליגט צווישען די ביידע מלוכות, צווישען מצרים און סיריען, איז דערום אונזער קליינעם שוואַכעם יודישעם פֿאָלק געווען ווי איין שאָף צווישען צוויי וועלף. חוץ די פּאָליטישע אינטריגען פֿון די ביידע שְׁכֵנִים, האָט פֿון זיי שטאַרק געליטען אונזערע אֱמוּנָה. דען ביידע ערשטע מלָכים האָבען געשטאַמט פֿון גריכענלאַנד, און ביידע האָבען אין זייערע לענדער איינגעפֿיהרט די גריכישע שפּראַכע מיט דעם גריכישען געצענדינסט מיט אַלע גריכישע אויסגעלאַסענע מִנְהָגִים.

נאָך די נעמען פֿון די ביידע מלכים, האָבען זיך געגרינדעט צוויי דינאַסטיען (קעניגליכע פֿאַמיליען): די פּטאָלאָמעער אין מצרים און די סעלייקידען אין סיריען.

דער אֱמֶת מוז געזאָגט ווערען, דאָס פֿון ביידע צְדָדִים זענען מאַנכע מלכים געווען זעהר גוט און גנעדיג צו אונז. אַזוי צום ביישפּיעל איז געווען נאָך פּטאָלאָמעאוס לאַגי, דעם ערשטען קעניג פֿון מצרים, זיין זוהן פּטאָלאָמעאוס פֿילאַדעלפֿוס זעהר פֿריינדליך צו יודען. ער איז געווען איין גרויסער ליעבהאָבער פֿון ביכער. אין אַלכסנדריען, דער הויפּטשטאָדט פֿון מצרים, האָט ער געגרינדעט זעהר אַ גרויסע ביבליאָטהעק פֿון אַלע ביכער פֿון דער וועלט. דאָ האָט ער פֿערלאַנגט צו האָבען אַ גריכישע איבערזעצונג פֿון אונזער הייליגער תּוֹרָה, און אנשטאַט עס צו ערוואַרבען דורך תְּקִיפוֹת מיט פֿערשידענע גְזֵרוֹת, האָט ער געשיקט זעהר אַ שענעם בריעף צו אליעזר דעם כֹּהֵן גָּדוֹל מיט גרויסע מַתָּנוֹת פֿאַר אונזער בֵּית הַמִקְדָש מיט אַ בַּקָשָׁה מען זאָל איהם דעם כָּבוֹד אָנטהון און שיקען צו איהם חֲכָמִים פֿון יְרוּשָׁלַיִם, וואָס זאָלען איהם איבערזעצען די תּוֹרה אויף גריכיש. דער כהן גדול האָט זיין וואונש ערפֿילט, איהם אַרויסגעשיקט זיבציג אַלטע חכמים, וואָס האָבען גוט געקענט גריכיש. דער קעניג האָט זיי גרויס כבוד בעוויזען, און אַז זיי האָבען די אַרבייט געענדיגט, האָט ער צו זייער עהרע געמאַכט אַ גרויסען יום טוב. די ערשטע סעלייקידישע מלכים פֿון סיריען האָבען שטענדיג געוואָלט האָבען די יודען אויף זייער זייט. איבערהויפּט האָט זיך פֿריינדליך צו אונז פֿערהאַלטען דער קעניג אַנטיוכס דער גרויסער, דער העכסטער נאָך סעלייקוס דעם ערשטען. זיין גוטסקייט צו יודען איז געווען אַזוי גרויס, דאָס אַז ער האָט מלחמה געהאַלטען מיט מצרים, האָבען זיך די יודען מיט

זעהן און ניט געהערט די מיינונגען פון אונזערע ברידער־דעלעגאטען, וועלכע זענען געוועזען אין פאריז? האבען דען איינינע ניט מודה געוועזען, דאס זיי קענען גאר ניט טהון פאר אונז און אנדערע האבען אזעלכע פאלשע מיינונגען פון אונז, דאס זיי האבען זיך אפילו ערלויבט צו אנען, דאס מיר זענען ניט ווערט, מען זאל אונז העלפען!... עס איז זיך ווייטער ניט צו נארען, מיר זענען אליין און ווער פון די קאלאניסטען קען, דער זאל זיך אליין העלפען!....

— דאס איז די אלגעמיינע מיינונג, דער קול־המון אין אלע אונזערע קאלאניעס. און ווירקליך דער צוריקשטוים, וועלכען די דעלעגאציע האט בעקומען אין פאריז האט ניט אזוי שלעכט געווירקט ווי די האלטונג פון דער דעלעגאציע אליין צו דער גאנצער זאך. עס איז אלעס" געוועזען איבעראיילט און אין דעם איילעניש האט מען פערגעסען צו שטעלען די הויפטפראגע, וואס וועט זיין, וואס זאל מען טהון און וואס קען מען טהון, ווען מען וועט אין פאריז נאר ניט אויספיהרען? די הויפטפראגע האט מען ניט געשטעלט אין רוסלאנד און ניט פארגעלעגט פאר די קאלאניסטען, איידער זיי האבען געשיקט זייערע דעלעגאטען, און ווייל זיי האבען אויף דעם קיין בעשטימטען בעשלוס ניט אנגענומען, זענען דערפון ארויס דאפעלטע צרות: אין פאריז האבען די פיהרער זיך איבערצייגט, אז ניט די דעלעגאטען און ניט דאס גאנצע פאלק איז אומשטאנד עטוואס צו טהון פאר דעם ישוב און דאס די איינציגע טהוערס זענען זיי געוועזען און וועלען בלייבען; די קאלאניסטען האבען זיך פון זייער זייט איבערצייגט, דאס זיי האבען אויף קיינעם ניט צו האפען און דערום האבען זיי זייער גאנצען מוטה פערלארען.— עס איז נאך צו בעמערקען דעם וויכטיגען פעהלער, וועלכען מען האט געמאכט און וועלכען מען מאכט נאך ווייטער אין דער גאנצער פראגע: אין דער צייט, ווען מען רעדט אלץ פון די פעהלערן אין דעם בארא'נס קאלאניעס האט מען פערגעסען, דאס דער ישוב בעשטעהט מעהר ווי העלפט פון קאלאניעס, וואס האבען מיט דעם באראן גאר ניט צו טהון —- אזוינע קאלאניעס זענען דא איינינע אין יהודה, אין גאנץ פתח־תקוה שטעהען נור 28 פאמיליען אונטער דעם באראן, אלע איבריגע האבען געבויט דעם ישוב מיט זייער איינענעם בלוט און קאפיטאל; אין ראשון־לציון שטעהען אונטער דעם באראן נור 34 פאמיליען, 46 אבער זענען זעלבסטשטענדיג, פון רחבות אדער חדרה איז נאר ניט צו רעדען. פאר וואס זעהט מען ניט צו 'טהון פאר אזעלכע קאלאניעס, זיי זאלען קענען דורכזעצען דעם וועג צו איין זעלבסטשטענדיגען לעבען? [1]) — דער ענטפער איז גאנץ קורץ און קלאר: עס זענען ניטא קיינע מיטלען דערצו.

און דאס אייגענטליך ווייסען איצט אלע קאלאניסטען, אז עס איז ניטא פאר זיי קיין מיטעל, אז מען וויל ניט און קען ניט געפינען קיין מיטעל, דערום איז דער יאוש איצט נאך שטארקער, און די לעצטע האפנונג איז ביי די קאלאניסטען פערשוואונדען. און דאס יודישע פאלק, און אלע חובבי ציון זעהען איצט רוהיג צו, ווי אונזערע קעמפפער פאר די פאלקס־אונטערנעמונג מאטערן זיך, געהען אונטער, און קיינער טהוט נאר נישט פאר זייער רעטונג! עס איז ניטא קיין שיף, מיט וועלכען עס זאלען ניט אוועקגעהן קאלאניסטען דא פון רחבות, דא פון קאסטיניא, פון ראשון א. ז. וו. עס פאהרען דערווייל יונגע לייט, יונגע קאלאניסטען, אבער די וואך האט איין אלגעמיינער געשריי זיך ביי אלעמען ארויסגעריסען, ווען מען האט פלוצלינג זיך דערוואוסט, אז איינער פון די עלטסטע קאלאניסטען, איין זעלטענער איעדאליסט און טרייער חובב־ציון ש. ב—נד, וועלכער איז דער ערש־

[1]) דעם בארא'נס קאלאניסטען זענען זיך שוין גוט פערזארגט! דאס הייסט זיי שטעהען אין נאך א ערגערער לאגע ווי די זעלבסטשטענדיגע; צום ביישפיל— זכרון, מתולה.

זייער לאנד גאנץ איבערגעבען צו איהם. און זייט דאמאלס זענען מיר שוין געבליבען אונטער דער מלוכה פון סיריען, צו דער דינאסטיע פון די סעלייקידען.

אבער איידער אונזער לאנד איז אריבער צו דער מלוכה פון סיריען, האבען די אינטריגעס פון ביידע מלוכות זעהר שטארק בעאונרוהיגט אונזער לאנד. בעזונדערס איז אונז שלעכט געוועזען אין דער צייט פון פטאלאמעאוס דעם דריטען (עווערגעט). דעמאלט האט נאך אונזער לאנד געהערט צו מצרים. אבער סעלייקוס דער צווייטער, קעניג פון סיריען, האט געשיקט זיינע לייט נאך ירושלים, איבערצורעדען דעם כהן גדול, ער זאל אויפהערען צאהלען זיינע אבצאהלונגען פטאלאמעאוס'ן, דען באלד וועט ער מיט איהם מלחמה האלטען און מצרים געוויס איינגעהמען. דער כהן גדול איז דעמאלט ביי אונז געוועזען יוחנן דער זוהן פון דעם כהן גדול שמעון הצדיק, וואס איז אזוי שען בעשריבען אין ספר בן־סירא, און וואס אויף איהם ווערט געזאגט דער פיוט נאך דער עבודה פון יום כפור, וועלכער שילדערט אין ליעבליכע בילדער די ליכטיגע געשטאלט פון כהן גדול, ווען ער געהט ארויס בשלום פון קדש הקדשים (דער פיוט לאזט אויס יעדע שילדערונג מיט דעם אויסרוף "מראה כהן"). יוחנן האט געפאלגט און האט ניט אריינגעשיקט די יעהרליכע אבצאהלונג צו דעם קעניג פון מצרים. דא איז פטאלאמעאוס עווערגעט זעהר בייז געווארען, און געוואלט ארויסטרייבען אלע יודען פון ארץ ישראל, און דאס לאנד צוטהיילען פאר פרעמדע קאלאניסטען פון אנדערע פעלקער. צום גליק האט זיך אין דעם אריינגעמישט א זוהן פון יוחנן דעם כהן גדול'ס, א שוועסטער מיט דעם נאמען יוסף בן טוביה. ער האט מיטגענומען א גרויס קאפיטאל און געפאהרען נאך אלכסנדריען, בעזוכט דעם קעניגליכען הויף, און מיט חכמה אויסגעפיהרט, דאס פטאלאמעאוס האט איהם אבגעגעבען אין ארענדע די אבצאהלונגען פון אונזער לאנד מיט די אלע איבריגע פראווינצען, וואס ליגען צווישען סיריען און מצרים. ער האט איהם נאך מיטגעגעבען א חיל פון צוויי טויזענד מאן, איהם צו הילף צו זיין ביי דער איינקאסירונג פון די אבצאהלונגען, פאר וועלכע ער האט פארויס בעצאהלט דאס געלד אין קעניגליכען שאץ.

יוסף האט דערמיט איינגעשטילט דעם קעניג פון מצרים, אונזער לאנד געשאפט רוהע און פאר זיך איין זעהר גוט געשעפט געמאכט, ביי וועלכען ער איז פון טאג צו טאג רייכער געווארען. צוויי און צוואנציג יאהר האט ער געהאלטען די ארענדע. אין מצרים האבען זיך די מלכים געביטען און ער איז שטענדיג ביי'ם געשעפט געבליעבען, און ניט נור ער אליין, נאר אויך אלע זיינע אגענטען האבען דערפון אוצרות אנגעזאמעלט. פון זיי האט זיך געבילדעט א נייע אריסטאקראטישע פארטיי, וועלכער איז שוין ניט אנגעשטאנען זיך צו האלטען ביי דער ריינער יודישקייט, און יוסף האט זיי אלעמען געדיענט פאר א מוסטער. האבענדיג תמיד געשעפטען מיט דעם קעניגליכען הויף אין מצרים, האט ער פון דארט פערשלעפט די גריכישע מנהגים, און זיי איינגעפיהרט אין זיין הויז. זיינע אלע אגענטען האבען איהם נאכגעטהון. אזוי זענען די געצענדינערישע מנהגים געווארען א מאדע פאר דאס רוב רייכע לייט אין ירושלים, און די פרומע איינפאכע יודישקייט האט אנגעהויבען ביי זיי אלץ מעהר פון דער מאדע ארויסצוגעהן.

די דאזיגע אומענדערונג האט זיך אנגעהויבען פון גאר קליינע זאכען, איז אבער דערגאנגען ביז צום העכסטען פונקט, ביז צום יסוד פון אונזער הייליגער אמונה.

טער נאך אלס בן־ביל"ו צוריק מיט 19 יאהר געקומען אהער און וועלכער האט זייט דער גאנצער צייט דעם פלאץ אויף איין טאג ניט פערלאזען, דאס אויך ער איז איצט אוועק געפאהרען קיין אוסטראַליען און האט געמוזט לאזען זיין פאמיליע אליין אין ראשון לציון. זיין אוועקפאהרען האט אויף אלעמען געמאכט א שטארקען רושם. מיט וויפיעל קאלאניסטען עס איז מיר פארגעקומען צו רעדען האב איך נור געזעהן ביטערע טרעהרען אויף די פנימ'ער. די בעגלייטונג איז געווען אלעבעדיגע לויה, — אהן רייד, אהן ווערטער האט מען זיך גע־זעגענט מיט איינעם פון די עלטעסטע, ליעבסטע ברידער!...

ווער ווייסט וואס עס וועט נאך מיט אונז זיין? — האט יעדער ביי זיך געטראכט, און איין שרעקליכער זיפץ האט זיך ארויסגעריסען פון איטליכענס הארץ אויף די גאנצע לאגע, אויף די צושמעטערטע זיסע האפנונגען פון די פריעהרדיגע יאהרען, ווען יעדער האט מיט פרייד געליטען הונגער, דארשט, אין דער האפנונג, דאס די זאך וועט ווערען א פאלקס־זאך, אז דאס קליין קערענדיל וועט געבען מעכטיגע, קרעפטיגע בוימער מיט שטארקע ווארצלען אין אונזער הייליגען לאנד...

און איהר, ברידער, וועט נאך אלץ קוקען פון ווייטען און צוזעהען ווי די שטיינער פון אונזער יסוד ריהרען זיך שוין און דאך גאר ניט טהון? אדער איז עס שוין אין דער אמת'ן גאר קיין האפ־נונג מעהר דא, און אלעס וואס מען האט געליטען, אלץ אין וואס מען האט געגלויבט און וואס מען האט אזוי געליעבט — איז ניט מעהר געווען ווי איין חלום? דאן זאגט עס בעסער קלאר! מאטערט ניט קיין טויזענדער נפשות, ביי וועלכע עס איז נאך געבליבען איין לעצטער פונק, וועלכער האלט זיי אויף אויף אונזער הייליגען לאנד. זאגט זיי קלאר אייער לעצטעס ווארט!....

יפו י"ג תשרי. דער אלטער ציוניסט.

יודישע אר'מע קראנקע אויפ'ן אדעסער לימאן.

(ציפער און פאקטען).

דער אדעסער לימאן אלס קור־ארט איז שוין בעוואוסט איינינע צעהנדליגע יאהר. די היילקראפט פון דעם לימאן־וואסער האט גע־קראגען אין דער וועלט א גוטען שם, און פון אלע קאנטען, פון ווייט און פון נאהענט, קומען יעדעס יאהר טויזענדער קראנקע זוכען אין דעם געזאלצענעם־זומפיגען לימאן א רפואה צו זייערע פערשידענע קראנקהייטען. *) מעהר ווי 18 טויזענד קראנקע פאהרען אן יעדען זומער אויפ'ן לימאן געהאלפען צו ווערען דורך זיינע וואונדערבארע וואסער. פיעל ווערען טאקי אויסגעהיילט און פאהרען אוועק פון לימאן געזונד, פריש און מונטער. געקומען קאליקעס, קרומע, שוואכע, מיט פערבונדענע וואונדען, מיט הינקעדיגע פיס און פאהרען אוועק „לייט", מיט א גלייכען גאנג, מיט א געזונטען קערפער, מיט נייע כחות... אויף פיעל קראנקע ווירקט דער לימאן שוין ניט אזוי שטארק און זיי בעקומען נור א „פערגרינגערונג" פון זייערע מחלות. אבער — „גם זו לטובה — האטש אביסילע בעסער, פרייער, דאך ווערט קלענער דער שמערץ און גרעסער די מעגליכקייט געזונד צו ווערען. אבער גאר פיעל קראנקע, כמעט א העלפט, פאהרען צוריק אין זעלבינען צו־שטאנד, אין וועלכען זיי זענען געקומען, אהן א שום פערבעסערונג, מיט'ן זעלבינען פעקיל יסורים, ליידען און וועהטאגען. צי די קראנק־הייט איז שוין צו לאנג פערלאזען, פערעלטערט, אז דער לימאן איז שוין אונפעהיג זי אויסצוהיילען, אדער די קראנקהייט איז גאר פון אנ'אנדער מין, וואס דארף האבען גאר אנדערע בעדער, אנדערע וואסער־ניט לימאן.

*) דער לימאן היילט דערהויפט רעוומאטיזם, סקראפעל, שוואכע נערווען, פרויען־קראנקהייטען, ביינער־טובערקולאז, גלידער־לעהמונג א. ד. ג.

באלד האט די רייכע קלאסע אויפגעהערט זיך צו בעשעפטיגען מיט ערדארבייט, וואס איז דער יסוד פון אונזער לעבען אין אונזער געבענ־שטען לאנד, זיך בעסער געלענט אויף געשעפטען און ספעקולאציעס מיט די ארומיגע פעלקער. נון האבען זיי צוערשט איינגעפיהרט די גריכישע שפראכע, דאן זיך גענעבען גריכישע נעמען, און אום זיך גאנץ צו פערמי־שען מיט די אנדערע אומות, האבען זיי אויך אנגענומען גריכישע זיטען מיט דער גאנצער געצענדינערישער אויסגעלאסענקייט. דאס יודישע שטילע זיטליכע לעבען האט זיי שוין נישט מעהר געפאסט, פרעסעריי, וויפעריי, אויסגעלאסענע טענץ זענען ביי זיי געווארען צו א עפענטליכער מאדע, דען אזוי פיהרען זיך דאך די געבילדעטע גריכען, און מן הסתם דארף יעדער אריסטאקראט אזוי לעבען. ווער עס וויל זיך אזוי ניט פיהרען, דער איז א פאנאטיקער, א ווילדער מענש, וואס קען די וועלט ניט און פער־שטעהט גאר ניט ווי דאס לעבען צו געניסען.

אזוי האבען זיך ביי אונז געבילדעט צוויי פארטייען: פרומע גאטעס־פירכטיגע יודען, וועלכע האבען זיך פעסט געהאלטען אן דער לעהרע פון שמעון הצדיק און זיינע תלמידים, וואס האבען אבגעהיט יעדען יודישען פרומען מנהג און אין גאנצען לעבען נור געארבייט פאר עולם הבא, און פרייע לייכטלעבינע יודליך, וואס האבען עולם הבא גאר ניט אין זינען גע־האט, אדער אפילו עס גאנץ אבגעלייקענט, און נאך דעם דרך פון יוסף בן טוביה, שמעון הצדיק'ס איינקעל, זיך נור געלענט אויף עולם הזה. צו דער דאזיגער פארטיי האבען געהערט דער גרעסטער טהייל ר י י כ ע, די אריס־טאקראטישע כ ה נ י ם, און דאס רוב ג ע ב י ל ד ע ט ע, וואס האבען זיך גע־פיהרט ג ר י כ י ש, און האבען זיך דערום גערופען ה ע ל ע נ י ס ט ע ן (די גריכען האבען זיך גערופען ה ע ל ע נ ע ן, נאך זייער שטאם־פאטער העלענוס, אזוי ווי מיר רופען זיך י ו ד ע ן, ווייל הויפטזעכליך רעכנען מיר זיך צום שבט י ה ו ד ה).

יוסף בן טוביה האט געהאט פיעל זיהן, פון אלע אבער האט ער מעהר געליעבט דעם יונגסטען, הורקנוס, וואס זיין מוטער איז געווען ביי איהם די ליעבסטע פרוי. הורקנוס איז דורך זיינע מעלות געווען געראטענער פאר אלע זיינע ברידער. מיט דער געבורט פון הורקנוס איז פערבונדען א גאנץ אינטערעסאנטע געשיכטע.

ביי די רייזען, וועלכע יוסף פלעגט מאכען אין אלכסנדריען, וואו ער פלעגט אבזיצען גאנצע חדשים אין קעניגליכען הויף, האט ער שטענדיג מיטגעהאט זיינעם א עלטערן ברודער שלום. איינמאל האט שלום בעמערקט דאס יוסף האט זיך שטארק פערליעבט אן א קעניגליכע טענצערין. זענענדיג געבלענדעט פון איהר שענהייט, האט ער נור געזוכט פלאנען ווי זי צו בעקומען. שלום האט איינגעזעהען, וואס פאר א געפאהר דא קען פיר יוסף'ן דערפון ארויסקומען, דערום האט ער זיך גענומען צו רעטען זיין ברודער. ער האט איהם צוגעזאגט, דאס ער אליין וועט איהם ברייגנען די טענצערין אין א געוויסע צייט אין א פינסטערע נאכט, נור בתנאי, ער זאל זיך גאנץ רוהיג אויפפיהרען און עס האלטען בסוד סודות, קיינער זאל דערפון ניט וויסען. שלום האט איהם ווירקליך ווארט געהאלטען און אין א פינסטערע נאכט האט ער ערפילט זיין וואונש — דאס איז אבער ניט געווען די טענ־צערין, נאר זיינע א איינענע (שלומ'ס) יונגע טאכטער, וועלכע ער האט צו דעם צוועק בסוד אראבגעבראכט פון דער היים. יוסף האט דערפון גאר ניט געוואוסט, און איז דעם ברודער זעהר דאנקבאר געוועזען. נאכהער אבער האט יוסף זעהר חרטה געהאט, ער האט זעהר זיך געשראקען פאר איין אונגליק, ווען דער איינפערזיכטיגער קעניג זאל זיך דערפון דערוויסען.

צוויי דריטעל פֿון די אָנגעפֿאָהרענע קראַנקע זענען יודען. א יוד ווי ס'איז בעוואוסט היילט זיך מעהר, קריינקט טאַקי מעהר, און דערצו געפֿינט זיך דער לימאַן אין יודישען „תחום", וואו א יוד מעג פֿריי וואָהנען, פֿריי עטהעמען די לופֿט, פֿריי היילען זיך... ניט אלע קוראָרטען זענען דאָך לייז, פֿריי און פֿראנק פֿאַר אַ יודען. און קראַנקהייטען זענען, ברוך־השם, דאָ ביי יודען. דאָס שווערע לעבען אין תחום, די מורא'דיגע דחקות און נויט, די אייביגע דאגות און טרדות וועגען די ביטערע חיונה, דערצו נאָך די שלעכטע, ענגע, ניט געזונדע וואָהנונגען האָבען פֿערברייטערט צווישען יודען פֿיעל מחלות, ווי רעוומאטיזם, סקראָפֿעל, נערווען־שוואכקייט א. ז. וו. און וויפֿיעל מען ראַנגעלט זיך ניט מיט זיי, איז אַלץ שווער זיי בייצוקומען. מען האָט שוין איבערגעטהון אין דער היים צעהנדלינגער מיטלען, וואָס דער דאָקטאָר הייסט און וואָס „גוטע פֿרומע" לייט הייסען — און קיין פֿערגרינגערונג איז נאָך אַלץ ניט געקומען. מען לאָזט זיך דאַן אויף דער „לעצטער פּראָבע", דעם לימאַן, וועגען וועלכען מען דערצעהלט אַזעל'כע נסים ונפלאות און מען פֿאָהרט מיילען ווייט מיט דער האָפֿענונג, אַז דאָרט וועט שוין די רפואה געוויס זיין.

אַ חולה אַ נגיד ווערט טאַקי דאָס רוב געהאָלפֿען דורכ'ן לימאַן. בעקומט ער ניט אַ רפואה שלימה, אָבער אַ בעוואוסטע פֿערגרינגערונג קריגט ער געוויס. ער לעבט אויפֿ'ן לימאַן רוהיג בהרוחה עסט גוט און גיט זיך ווייל טאָן, האָט אַ דירה אַ בעקוועמע, אַ גרויסע מיט בוימער און בלומען אַרום; באַדט זיך אָדער נעהמט וואַנעס אין דער צייט און אַזוי פֿיעל, וויפֿיעל דער דאָקטער האָט געהייסען. און דאָס אַלץ טהוט זיין פּעולה און ווירקט גוט אויף די קראַנקהייט. סיי אין פֿריידען, סיי אין ליידען איז דעם רייכען בעסער ווי דעם אָרימען... דאָס איז אַנ'אַלטער כלל — אָבער אימער ניי...

אַ בעוואוסטע הילף און נוטץ בעקומט פֿון לימאַן אויך אַ קראַנקער פֿון מיטעלען קלאַס, ניט קיין גביר און ניט קיין קבצן, אַ יוד אַ בעל־הבית. אַזאַ חולה קומט דאָס רוב מיט די לעצטע עטליכע רובעל. מען האָט זיך אָנגעטהון אַ כח, ווי זיי זאָגען, און מען האָט אַוועקגעוואָרפֿען אין דער היים דאָס געשעפֿט און די פֿאַמיליע און מען איז געקומען קורירען זיך. עס קאָסט דאָס פֿערגעניגען אפילו אַ סך געלד — גאַר ניט נאָך די פּרנסות איצטיגע, אָבער געזונד איז טייערער ווי געלד. אָהן געזונד וואָס קען מען טהון? צו וואָס טויג אַ קראַנקער, אַ צובראָכענער שאַרבען?... אַזעלכע קראַנקע לעבען אויפֿ'ן לימאַן זעהר קאַרג. דאָס ביסיל געלד וואָס זיי האָבען מיט זיך געבראַכט, קלעקט קוים אויף די לימאַן־וואַנעס, וועלכע קאָסטען זעהר טהייער. פֿון די איבריגע זאַכען, דהיינו גוטע געזונדע ערנעהרונג, אַ גוטע דירה א. ד. ג. מוז מען זיך שוין ענטזאָגען, כאָטש זיי זענען זעהר נייטהיג צו דער היילונג אויפֿ'ן לימאַן, און מען קאַרגט אין הלכות עסען, וואָהנונג ביז ווייט מעגליך איז, נור חלילה ניט אנצוקומען צו יענעם.

אַזוינע קראַנקע קומען יעדען זומער אויפֿ'ן לימאַן 2־3 טויזענד. זיי קומען געוועהנטליך שטיל און פֿאָהרען אַוועק שטיל, ניט צעפּענדיג קיינעם, ניט אָנריהרענדיג ווער עמען עס איז. דער לימאַן האָט זיי אפילו אַביסיל אָבגענאַרט, ניט דאָס איז די רפואה וואָס זיי האָבען געהאָפֿט צו בעקומען פֿון זיינע וואונדערבאַרע כשוף'דיגע וואַסער. אָבער פֿאָרט עפּיס לייכטער געוואָרען. עס ציהט ניט אַזוי די האַנד, עס שטעכט ניט אַזוי דער רוקען, אַ דאַנק דערפֿאַר אויך, מען דאַרף זיין אַ שמח בחלקו און ווייטער וועט גאָט זאָרגען...

אָבער גאָר צו קליינע רעזולטאַטען (אָפֿט מאָל גאָר אָהן רעזולטאַטען) ברייננט דאָס היילען זיך אויפֿ'ן לימאַן פֿאַר אָרימע קראַנקע. דער אונגליקליכער אביון איז אונגליקליך אומעטום, וואו ער קערט

אין זיין גרויסען אַנגסט האָט ער זיין עלטערן ברודער געפֿרעגט וועגען אַ עצה. דאָ האָט איהם דער ברודער בערוהיגט, און איהם אויסגעזאָגט וואָס ער האָט פֿאַר איהם געטהון, דאָס ער האָט צו זיין רעטונג איהם געבראַכט זיין איינענע טאָכטער. יוסף האָט זיך זעהר דערפֿרעהט, און האָט גלייך נאָכדעם זיין ברודערס טאָכטער גענומען פֿאַר אַ פֿרוי. פֿון דעם זיווג איז געבאָרען געוואָרען הורקנוס. ער איז געווען אַ געראָטהענער זוהן. ווי שען אַזוי קלוג, און אַז ער איז אויסגעוואַקסען, האָט איהם דער פֿאָטער געשיקט נאָך אלכסנדריען, צו בעזוכען דעם קעניג פּטאָלאָמעאוס דען פֿיערטען. ער איז דאָרט זעהר געפֿעלען געוואָרען און גרויס חן געהאַט אין קעניגליכען הויף. זיינע ברידער האָבען איהם מקנא געוועזען, זייער שנאה צו איהם איז געווען אַזוי גרויס, דאָס זיי האָבען איינינע מאָל געזוכט איהם צו טוידטען, זיי האָבען עס אָבער ניט אויסגעפֿיהרט. צו זייער קרענקונג איז הורקנוס אַלץ מעהר געשטיגען אין כבוד און גדולה ביי'ם פֿאָטער און ביי'ם קעניג, און אז יוסף איז געשטאָרבען, האָט דער קעניג איבערגעגעבען די אַרענדע הורקנס'ן אליין. זיינע ברידער האָט עס געברענט ווי אַ פֿייער פֿון גרויס קנאה. נאָך פּטאָלאַמעאוס דעם פֿיערטענס טויט איז פֿון איהם געבליבען פֿאַר אַ יורש נור איין קליינער פֿינף־יעהריגער זוהן. די אַפּטרופּסים, וועלכע האָבען פֿאַר איהם איבערגענומען די רעגירונג, האָבען ניט גוט געפֿיהרט. דורך אַ שלעכטען קאָמענדאַנטען, וועלכען זיי האָבען געשיקט מיט חיל נאָך ירושלים, האָבען זיי זעהר אויפֿגערייצט אונזערע יודען. דאָ זענען די ברידער פֿון הורקנוס געקומען אויף דעם איינפֿאַל, צו בענוצען דעם צאָרען פֿון אונזער פֿאָלק: זיי האָבען אָנגעפֿיהרט דעם קעניג פֿון סיריען, אַנטיוכס דען גרויסען, ער זאָל איינגעהמען אונזער לאַנד, כדי דורך דעם זאָל ממילא הורקנוס אַרענדע אין גאַנצען בטל ווערען. דער פּלאַן איז זיי געלונגען. — אַנטיוכס האָט דורך גוטסקייט און פֿריינדליכע בעהאַנדלונג געוואונען פֿאַר זיך אַלע יודען, ער האָט זיי אויף דער ערשטער צייט פֿריי געמאַכט פֿון אַלע אָבצאָהלונגען און זיך אַרויסגעוויזען זעהר פֿריינדליך צו זיי ביי יעדער געלעגענהייט.

אָבער ניט אויף לאַנג איז הורקנוס אויסגעבליבען מיט דער אַרענדע. דען נאָך איינינע יאָהרען האָט אַנטיוכס פֿון סיריען גענומען דעם יונגען פּטאָלאָמעאוס פֿון מצרים פֿאַר אַ חתן פֿאַר זיין טאָכטער, און אַלס נדן האָט ער איהם געגעבען די הכנסות פֿון די פּראָווינצען ביי'ם ירדן. דאַ האָט הורקנוס צוריק בעקומען יענע פּראָווינצען אין אַרענדע. ער איז הגם שוין אַרוים פֿון ירושלים, דען ער האָט זיך בעזעצט אין לאַנד מואב נאָהענט פֿון דער שטאָדט חשבון. דאָרט האָט ער זיך אויסגעבויט אַ גרויסאַרטיגען פּאַלאַץ, פֿון די דאָרטיגע יודען האָט ער זיך געמאַכט אַ חיל, מיט וועלכען ער האָט אונטערטהעניגט די דאָרטיגע קליינע פֿעלקער, וואָס האָבען זיך אין אָנהויב נענען איהם געבונטעוועט. דאָרט האָט ער נאָך מעהר אוצרות געזאַמעלט. מיט זיין עשירות האָט ער אויפֿגעהאַלטען זיין קליינעם חיל, אויך פֿיעל טרייע פֿריינד און גוטע געסט און אַ גרויסען טהייל פֿון זיין רייכטהום יעהרליך געשיקט אין אוצר פֿון בית־המקדש — דען ער איז געווען דער היפּך פֿון זיינע פֿיינדליכע ברידער, וואָס האָבען זיך געהאַלטען פֿאַר עכטע העלעניסטען. ער אָבער האָט געהערט צו דער פֿרומער פּאַרטיי, און דאָס יודישע הייליגטהום איז איהם געווען דאָס טהייערסטע פֿון דער וועלט.

(פֿאָרטזעצונג קומט).

א. ש. פֿ ר י ע ד ב ע ר ג.

זיך, וואו ער ווענדט זיך. אפילו דערלייזט ווערען פון א קראנקהייט, קען ער ניט אזוי לייכט, אזוי גרינג ווי א תקיף׳ער מענש. זיין פינס־טערער מזל יאָגט איהם נאָך אין אלץ...

אָרימע יודישע קראנקע זענען דאָ יעהרליך אויפ׳ן לימאַן מעהר ווי 1500 מענשען. *) די אלע קבצנים קומען אין אדעס מיט ליידיגע קעשענעס, אָהן שום מיטלען צום לעבען. אויף הוצאות ביז אָדעס האָט מען דעם לעצטען הפּך פערזעצט אָדער א נדבה געקראָגען פון בקור־חולים אָדער אזוי פון נוטהערציגע לייט. לאנג, לאנג געליטען אין דער היים פון די מחלה, מיט אלע כחות געשטריטען מיט איהר, אָבער ניט געקענט זי גובר זיין. די מחלה דערווייל האָט זיך געטהון דאָס איהריגע — טיעפער איינגעווארצעלט זיך אין קערפער, טיעפער אריינגעלאָזען איהר סם. פון אלע היימישע רפואות האט זיך אויסגע־לאָזען א חלום, קיין בעסערונג, קיין שום פערגרינגערונג. די לעצטע האָפנונג בלייבט דער לימאַן, וואָס מיט זיין וואונדערליכער היילקראַפט קלינגט א וועלט. און מען שטרעבט אָן די לעצטע כחות, מען פער־משכון׳ט זיך, פערבאָרגט זיך, מען קריגט א גמילות־חסד, א נדבה און מען קומט ווי עס איז אין אָדעס.

וואָס וועט ווייטער זיין, מיט וואָס וועט מען זיך היילען, וואו וועט מען נעהמען אויפ׳ן ערשטען טאָג חיונה? — דאָס איז א ביי־זאַך, א טפל. אומעטום זענען דאָ יודען, טראַכטען זיי זיך, און מען וועט רחמנות האָבען אויף א קראַנקען געפאלענעם ברודער. דאָס האָפען אויף יענעם׳ס בארעמהערציגקייט - אָט דאָס איז די איינציגע „מטבע" וואָס די אונגליקליכע אביונים האָבען מיט זיך געבראַכט. ווייטער ווע־לען מיר זעהן, ווי די „מטבע" איז א פאלשע און ווי שווער עס איז זי צו פונאנדערבייטען... און וואָסערע צרות, יסורים און פיין טראָגען אויס די אָרימע קראנקע אויפ׳ן הייל־אָרט לימאַן.

פאָהריגעס יאָהר האָט א דאַקטורים־פעריין געפיהרט א סטאטיס־טיק פון די אָרימע קראנקע אויפ׳ן לימאַן. פיעל זענען געבליבען געוויס ניט פערשריבען, איבער פערשידענע סבות. אָבער די רעזולטא־טען פון די פערשריבענע 992 אָרימע, צווישען וועלכע 93% זענען געווען יודען, קענען אויך געבען א ריכטיגען בעגריף וועגען די שווערע דחקות און נויט, וואָס די שלים־מזל׳דיגע אָרימע קראנקע טראָגען דורך אויפ׳ן לימאַן.

73 מענשען זענען געקומען אויפ׳ן לימאַן גאָר אָהן געלד.
37 „ „ „ מיט א סומע ווייניגער פון א רובל.
389 „ „ „ פון 1 ביז 5 „
263 „ „ „ פון 6 „ 10 „
230 „ „ „ פון 11 „ 20 „

כדי צו פיהרען א ריכטיגע, שטרענגע קור אויפ׳ן לימאַן, וואָס זאָל קענען בריינגען נוטצען און אויסהיילען אָדער פערלייכטערען די קראַנקהייט, מוז יעדער (אָרימער) חולה האָבען, ווי דער דאָקטורים־פעריין שרייבט, ניט ווייניגער ווי 40 רובל (אויפ׳ן גאנצען סעזאָן — 6 וואכען):

1) אויף מילך, פלייש, ברויט, טהיי 20 רובל.
2) אויף א דירה (א ווינקעל) 6 „
3) „ 10 (לכל הפחות) בלאָטע־וואַנעס 7 „
4) „ 20 „ לימאַן־וואַנעס 6 רובל.
5) „ וועש־וואַשען, קליינע הוצאות 1 „

אָהן די אלע נייטהיגע הצטרכות — אז מען זאָל ניט דער־עסען, ניט דערשלאָפען, ניט האָבען חאָטש א קליין ווינקעל, אדער ניט אויסנעהמען די נייטהיגע צאָהל וואנעס, איז דער לימאַן, נאָך דער מיינונג פון דעם דאָקטורים־פעריין, א בְּרָכָה לְבַטָּלָה, א פאלשע רפואה און קען קיין שום ווירקונג ניט האָבען.

יעדער דאָקטאָר זאָגט אָן די קראַנקע, אז חוץ דעם שווינקען זיך אין לימאַן, מוז מען נאָך גוט עסען, רוהיג לעבען, אָהן דאגות, אָהן קאָפּדרייענעס, שלאָפען אין א גוטען צימער און ז. וו.

א רייכער מענש איז מקיים די אלע פאָדערונגען און היט זעהר שטרענג דעם „געבאָט" פון דאָקטאָר -- און ווערט טאַקי דאָס רוב געזונד דורך דעם לימאַן.

אָבער וואָס טהוט נעביך דער אָרימאַן?

עסען גוט, שלאָפען רוהיג — ער לאכט גאר דערפון. ער מיינט אז עַל פּי טָעוּת האָט דאָס איהם דער דאָקטאר געזאָגט. ער איז דאָס געקומען אויף א חתונה, א מאלצייט, עס איז דען א יום־טוב — אז מען מוז גאָר עסען פלייש, טרינקען וויין, אראָבוואַרפען פון זיך דעם יאָך און לעבען ווי א גראף? וואָס איז דאָס היינט בעסער ווי נעכטען, וואָס איז דאָס אזוי נשתנה געוואָר׳ען דאָ אויפ׳ן לימאַן?... דאָס באָדען זיך אין לימאַן דאָס איז א ענין, אָבער די „מותרות", די איבריגע זאַ־כען זענען טאַקי איבריג...

און דער אָרימאַן טהוט זיך דאָס זייניגע. אנשטאָט וואנעס וואָס קאָסטען טהייער*), באָדט ער זיך אין אָפענעם קאלטען לימאַן בחנם און בעגנוגנט זיך מיט די 2—3 וואנעס, וואָס ער האָט בעקומען מיט פיעל מאַטערנעס דורך א צדקה־קאָמיטעט אָדער פון אזוי א בעל־רַחֲמִים. אַנשטאַט א קוואַטיר א רוהיגע, א פרייע, וואָהנט ער ערגיץ אויף א בוידעם, אין אַ שטאַל, אָדער גאָר אויף דרויסען אונטער׳ן בלאָען הימעל. אַנשטאָט פלייש, וויילטאַג, שפּייזט ער זיך כמעט נור מיט טרוקען־האַרטען ברויט און ז. וו. און וואונדערט זיך דערנאָך וואָס איז די מעשה, וואָס דער לימאַן, דער וואונדערליכער לימאַן, וואָס איז אזא „רופא חולים", איז עפּיס גאר אויסגעוועבט געוואָרען, גאָר פער־לאָרען זיין היילקראַפט און ווירקט עפּיס גאָר ניט אויף זיין פּעהלער...

אונגליקליכער פערשאָלטענער אָרימאַן, אפילו דער לימאַן, די כחות פון נאַטור מאַכען א חלוק פון דיר ביז א רייכען... ניט אלץ וואָס איז א רפואה פאר א רייכען, קען היילען אויך דיינע וואונדען..

(פאָרטזעטצונג קומט).

מענדל לעווין.

פאליטישע איבערזיכט.

די צוויי־יאָהריגע מלחמה אין אפריקא. — אפגאניסטאן. — דער נייער טאריף אין דייטשלאנד און אין אנדערע מלוכות. — די וויבארעס אין בעהמען.

דעם 11־טען אָקטאָבער איז געוואָרען 2 יאָהר, זינט עס גע־דויערט די מלחמה צווישען ענגלאנד און אפריקא. קיינער האָט ניט געקאָנט גלויבען, אז די בורען וועלען זיין אים שטאנד אזוי לאנג זיך צו האלטען נעגען די ענגלענדער. דאָס העלדענטהום פון די בורען

---

*) דאָס רוב פון זיי זענען קליינע הענדלער, בעלי־מלאכות (דערהויפּט שמידען, גלעזער, שוסטער), פאבריק־ארבייטער, דינסטען, זאקען־ארבייטערינס א. ד. ג.

*) א וואַנע פון די לימאַן־בלאָטע קאָסט 70—80 קאָפּ. — א וואַנע פון די לימאַן־וואַסער 30 - 35 קאָפּ.

האָט אַרויסגערופֿען צו זיך די פֿערוואונדערונג פֿון דער גאַנצער וועלט. די גערעכטע זאַך, פֿאַר וועלכע די בורען האָבען מלחמה געהאַלטען, האָט אומעטום אַרויסגערופֿען צו זיי דאָס מיטגעפֿיהל, אָבער חוץ איינצעלנע פריוואַטע פֿון איירָאָפּא אָדער שטיצע מיט געלד האָבען די בורען קיין אַנדער הילף ניט בעקומען, און די גאַנצע צוויי יאָהר שטעהען זיי אַליין געגען דעם פֿיעל שטאַרקערען פֿיינד.

דער אָנהויב פֿון מלחמה האָט געבראַכט די בורען איין נצחון נאָך דעם אַנדערען. זייערע גענעראַלען זשובער און קראָניע האָבען מיט גליק געשטריטען געגען די ענגלישע גענעראַלען בולער און מעטוען. אַנדערש איז אָבער געוואָרען די לאַגע, ווען די הנהגה פֿון דער מלחמה איז איבערגעגעבען געוואָרען אין די הענד פֿון דעם טאַלאַנטפֿאָלען ענגלישען גענעראַל ראָבערטס. ער האָט געפֿיהרט די מלחמה מיט דער הילף פֿון אַ גרויסען חיל, וועלכער איז געוועזען עטליכע מאָל אַזוי שטאַרק ווי דער חיל פֿון די בורען. דער גענעראַל קראָניע איז אין גיכען געפֿאַנגען געוואָרען מיט 3000 מאַן. קראָניעס מפּלה האָט פֿאַר די ענגלענדער פֿריי געמאַכט דעם וועג צו די הויפּטשטעדט פֿון אָראַניען און טראַנסוואַאַל. פֿון יענער צייט אָן האָבען די בורען אָנגעהויבען אויסצומיידען אָפֿענע מלחמות מיט די ענגלענדער און האָבען איינגעטהיילט זייער חיל אין קליינע טהיילען, וועלכע ליגען צוואָרפֿען איבער טראַנסוואַאַל און אָראַניען און פֿאַלען אָן נור אויף קלענערע ענגלישע אַבטהיילונגען. זייערע פֿיהרער באָטהא, דעוועט און דעלאַריי פֿיהרען די מלחמה מיט קונסט און מוטה, אָבער מיט ווייניג אויסזיכט אויף אַ גליקליכען סוף. די נסיעה פֿון אַ בעזונדער דעפּוטאַציע, וואָס די בורען האָבען געשיקט קיין איירָאָפּא און אַמעריקא, און די בעמיהונגען פֿון דעם פּרעזידענט קריוגער צו געפֿינען הילף ביי די איירָאָפּעאישע מלוכות האָבען קיין רעזולטאַטען ניט געבראַכט.

אין דער מלחמה איז אונטערגעגאַנגען אַ גרויסע צאָהל פֿון די בעסטע מענשען פֿון טראַנסוואַאַל און אָראַניען. דאָס פֿאָלק איז פֿעראָרימט געוואָרען פֿון דער לאַנגער מלחמה. פֿון גאַנצען לאַנד איז געוואָרען אַ חורבן, אָבער די מוטהיגע העלדען לאָזען נאָך אַלץ ניט אַרויס דאָס געוועהר פֿון זייערע הענד.

די ענגלענדער זענען אויך גענוג אָבגעשוואַכט געוואָרען פֿון דער מלחמה מיט די צוויי קליינע אַפֿריקאַנישע רעפּובליקען. אין דער צייט פֿון דער מלחמה האָבען די ענגלענדער שוין פֿערלאָרען 75,000 מענשען, און חאָטש ענגלאַנד שטעהט אין אַפֿריקא מיט אַ חיל פֿון 250 טויזענד מאַן געגען העכסטענס 15,000 בורען, קען דער פֿיהרער פֿון ענגלישען חיל קיטשענער נאָך אַלץ ניט מאַכען קיין סוף פֿון דעם בלוטפֿערגיסען.

אין ענגלאַנד האָט געמאַכט אַ שטאַרקען רושם דער טויט פֿון דעם הערשער פֿון אַפֿגאַניסטאַן, דעם עמיר עַבְדוּרַחְמָן. אַפֿגאַניסטאַן איז אַ זעלבסשטענדיגע מלוכה, וואָס ליגט צווישען די רוסישע לענדער אין אַזיען און אינדיען. אַזוי ווי אַפֿגאַניסטאַן ליגט אויף דעם וועג קיין אינדיען, דערום סטאַרעט זיך ענגלאַנד שוין פֿון לאַנג אָן צו האָבען אַפֿגאַניסטאַן אויף איהר זייט. מיט ענגלאַנד'ס געלד האָט דער עמיר עבדורחמן בעפֿעסטיגט זיינע גרענעצען אויף רוסישער זייט. דער עמיר אַליין קריגט געהאַלט פֿון דער ענגלישער רעגירונג און בעקומט ענגלישע אָפֿיצירען פֿאַר זיין חיל. עבדורחמן איז שטענדיג טריי געוועזען ענגלאַנד, און כל־זמן ער איז געזעסען אויף דעם טהראָן זענען די ענגלענדער זיכער געוועזען, דאָס זיי האָבען אין אַפֿגאַניסטאַן אַ נוטצע בעוואָרעניש געגען רוסלאַנד. איצט האָט דעם טהראָן בעשטיגען איינער פֿון דעם פֿערשטאָרבענעמס פֿיער זיהן חַבִיב־אוהלא. הגם אויך ער איז אַ פֿריינד פֿון דער ענגלישער רעגירונג, אָבער אַזוי ווי זיין מוטער איז נור געוועזען אַ קעפּס־ווייב, איז מען נאָך ניט זיכער, אויב ער וועט ווערען אנערקענט פֿון דעם גאַנצען לאַנד. די ענגלענדער האָבען דערום מורא, עס זאָל ניט אַרויסשטעלען פּרעטענזיעס אויף דעם אַפֿגאַניסטאַנער טהראָן איין אַנדער פּרינץ, וועלכער קען אויך געפֿינען שטיצע אין דער רוסישער רעגירונג.

אין דייטשלאַנד איז מען נאָך אַלץ פֿערנומען מיט דער פֿראַגע וועגען די נייע טאַריפֿען און וועגען די האַנדעלסקאָנטראַקטען. די רעגירונג פֿון גראָסהערצאָגטהום באַדען און די פֿרייע האַנדעלסשטעדט האַמבורג, ברעמען און ליובעק זענען שאַרף אַרויסגעטרעטען געגען די פֿאָרגעשלאָגענע נייע טאַריפֿען. דערהויפּט אָבער וועט זיך דייטשלאַנד מוזען רעכענען מיט דער בענעהמונג פֿון די אויסלענדישע מלוכות. רוסלאַנד, ווי די רעגירונג האָט ניט איין מאָל שוין געלאָזט וויסען, וועט אויף די דייטשע טאַריפֿען ענטפֿערען מיט הויכע אָבצאָהלונגען אויף די דייטשע סחורות. אין עסטרייך ווערט אויך איצט אויסגעאַרבעט אַ פּראָיעקט פֿון נייע טאַריפֿען, אין וועלכען עס זענען שטאַרק געהעכערט די אָבצאָהלונגען אויף דייטשע פּראָדוקטען. אויך רומעניען האָט איצט מודיע געווען, דאָס אויב עס וועט אָנגענומען ווערען אין דייטשלאַנד דער נייער פּראָיעקט, וועט רומעניען ניט בענייען איהר האַנדעלסקאָנטראַקט מיט דייטשלאַנד, וועלכער נעהט אויס אין יאָהר 1903.

אין עסטרייך זענען איצט וויבאָרעס אין דעם לאַנדטאַג פֿון בעהמען. דערווייל זעהט מען, אַז עס ווערען פֿערשטאַרקט די שאַרף ענטגעגענגעזעצטע פּאַרטייען. דערהויפּט איז שטאַרקער אַרויס פֿון די נייע וויבאָרעס די „אַלדייטשע פּאַרטיי“, וואָס וויל ניט מאַכען קיין שום פּשרות מיט די טשעכען, וואָס וויל ערקלערען אַ אָפֿענע מלחמה דער טשעכישער שפּראַך און דער טשעכישער נאַציאָן.

י. ל.

בריעף פֿון לאָנדאָן.

(ענדע).

די אָרימע האָלענדישע יודען, וואָס האָבען שפּעטער אָנגעהויבען קומען אַהער, האָבען זיך ניט גענומען צו אַרבייט אויס דער איינציגער אורזאַכע, וואָס זיי האָבען זי ניט געקראָגען. זיי זענען דאָ דערום געוואָרען הויזירער און סוחרים פֿון אַלטע קליידער. דער נאָמען פֿון הענדלער מיט אַלטע זאַכען איז עד־היום פֿערבליבען פֿאַר יודען, חאָטש דער האַנדעל דערמיט איז אין גאַנצען אונטערגעגאַנגען, זינט די רוסישע יודען האָבען אָנגעהויבען צו פּראָדוצירען נייע קליידער אַזוי ביליג, דאָס אַלטע לוינט זיך ניט אין האַנד צו נעהמען.

אין מיטען פֿון פֿאָריגען יאָהרהונדערט זעהען מיר, ווי רוסישע יודען הויבען אָן צו קומען אַהער. אַרבייטער אין די פֿאַבריקען קאָנען זיי ניט ווערען, ווייל מען נעמט זיי ניט אַריין. מיר זעהען, ווי עס עפֿענען זיך אויף קליינע וואַרשטאַטען פֿון שניידער און שוסטער, וואָס אַרבייטען נור פֿאַר די עמיגראַנטען. דער שניידער נייט פֿאַר'ן שוסטער און דער שוסטער פֿאַר'ן שניידער. כדי צו האָבען שטענדיג אַרבייט, דאַרפֿען די דאָזיגע וואַרשטאַטען אַרויסברענגען ביליגע אַר־

טיקלען. דאָס איז דער אָנהויב פֿון דעם בעקאַנטען „שוויס־סיסטעם". דער שניידער פֿון רוסלאַנד פּאַסט זיך צו צו די נייע פֿאָדערונגען; די נויט לערענט איהם אויס די אַרבייט צו טהיילען און צו גלידערן אין שטיקליך, כדי זי זאָל אַוועקנעהמען וואָס וועניגער צייט און זאָל אַרויסקומען גלאַטער. די פּרייזען, וואָס ער נעמט, זענען קליינע, ער האָט אָבער ניט נייטיג גראָד שניידער צו זיין אַרבייט: אַ מענש, וואָס האָט קיין אַרבייט נעלערענט, געוועהנט זיך גיך אויך צו נייען מיט דער מאַשין, צו פּרעסען אַ פֿאַרטיגען ראָק אָדער איינגייען אַרביל אין אַ בגד. אין לאָנדאָן קריגט איהר שטענדיג אַזעלכע, וואָס ווילען אַרבייטען פֿון פֿריה ביז שפּעט, אום נור עפּיס צו פֿערדינען. דער עמיגראַנט האַלט די קליינע שניידער־וואַרשטאַטען פֿאַר דעם איינציגען אָרט, וואו ער קאָן פֿערדינען פֿאַר זיין לעבען. אַנדערש וואו נעמט מען איהם ניט אַריין, ער ווערט אַ שניידער, אָדער אַ צעהנטחלק פֿון אַ שניידער, אַרבייט פֿאַר ביליג. זיין מייסטער אָבער נוצט איהם אויס. מיט דער הילף פֿון אַזעלכע אַרבייטער מאַכט ער אַ ראָק ביליגער און בעסער פֿון ענגלישען אַרבייטער, אָדער ער מאַכט אַזעלכע אַרטיקלען, וואָס קיין ענגלענדער וואָלט זיי אין האַנד ניט גענומען. און אַזוי זעהען מיר ווי אַ גאַנצער מין פּרנסה ליגט נור אין יודישע הענד: עמיגראַנטען קומען אָן און ווערען שניידער אין די קליינע וואַרשטאַטען.

אין די אַכציגער יאָהרען האָט זיך די עמיגראַציע אָנגעהויבען מאַסענווייז. די ענגלענדער האָבען די גרעסטע סימפּאַטיע אויסגעדריקט צו די עמיגראַנטען. דער לאָרד־מעיר האָט געזאַמעלט אַ פֿאָנד פֿאַר די אָרימע יודען, איין זאַך איז אָבער געבליבען ניט געטהון: די ענגלישע פֿאַבריקען זענען פֿאַר די יודען ניט געעפֿענט געוואָרען.

עס זענען אַהער געקומען גוטע וועבער און שפּינער פֿון לאָדז און ביאַלעסטאָק, מענשען, וואָס זענען קינצלער אין זייער פֿאַך, און ניט איינער פֿון זיי האָט געקראָגען אַרבייט אין די גרויסע וואָהל־פֿאַבריקען. עס זענען געקומען אַהער גוטע מעכאַניקער, אַזעלכע וואָס האָבען געענדיגט אַ טעכנישע שול אין רוסלאַנד, און ניט איינער פֿון זיי האָט געקראָגען אַרבייט אין די אייזען און שטאָל פֿאַבריקען. איך האָב בעגעגענט אין מאַרסייל יודען, וואָס אַרבייטען ביי'ן האַפֿען אין דער לאַדונג און אויסלאַדונג פֿון שיפֿען, יודען אַרבייטען ביי די באַהנען אין פּאַריז, ניט איין יוד אָבער קאָן קריגען אַרבייט אין ענגלאַנד אַרום די שיפֿען און די באַהנען. עס איז קיין געזעץ נישטאָ, וואָס זאָל די יודען פֿערוועהרען דאָרטען צו אַרבייטען, דאָס איז אָבער אַ מנהג, אַז מען נעמט קיין יודען נישט צו אַפֿילו אין דער צייט, וואָס דאָרטען זאָל זיין אַרבייט איבער'ן קאָפּ.

אין דער צייט פֿון דעם גרויסען סטרייק ביי'ן האַפֿען אין הול, אין דעם יאָהר 1893, האָט די קאָמפּאַניע געבראַכט יודישע אַרביי־טער פֿון לאָדז און לאָנדאָן. די ענגלישע אַרבייטער האָבען זיך אָבער אָבגעזאָגט מיט זיי צו אַרבייטען און מען האָט זיי געמוזט גלייך צוריק אָבשיקען.

און אַזוי האָבען די יודישע אַרבייטער, די יודישע עמיגראַנטען געפֿונען, דאָס אַלע קוועלען פֿון לעבען זענען פֿאַר זיי פֿערמאַכט און האָבען אַליין געמוזט בעשאַפֿען אינדוסטריען, פֿון וועלכע זיי זאָלען זיך קאָנען ערנעהרען. זיי זענען געוואָרען שניידער און שוסטער, ווייל דאָס איז געוועזען די איינציגע זאַך, וואָס איז פֿאַר זיי געווען אָפֿען, ווייל לאַנגזאַם האָבען זיי דאָס אַליין ענטוויקעלט. די נויט איז דער בעסטער לעהרער און האָט די יודען אויסגעלערנט צו מאַכען די בילינגסטע אַרטיקלען אַזוי גלאַט און אַזוי פֿיין וואו די גוטע. דאָס־זעלבע איז דער פֿאַל מיט יודישע שוסטער און מיט יודישע סטאָלערס.

דאָס איז דער סוד, וואָס יודען זענען דאָ פֿערבליבען ביי צוויי אָדער דריי מלאָכות: דאָס איז דערפֿאַר, ווייל זיי האָבען קיין בעשעפֿטיגונג ניט געקאָנט קריגען אַ חוץ אין די אינדוסטריען, וואָס זיי האָבען אַליין געמאַכט, און בלויז אַזעלכע אינדוסטריען האָבען דאָ די רוסישע יודען געקאָנט מאַכען, וועלכע פֿאָדערן ניט קיין גרויסע קאַפּיטאַלען, גרויסע פֿעהיגקייטען, אַ גרויסען אונטערנעמונגסגייסט אָדער אַ הויכע בילדונג. אַ רוסישער יוד קאָן דאָ מאַכען אַ קליינע שניידער־וואַרשטאַט, ער קאָן דאָ ווערען אַ קליינער שוסטער אָדער אַ קליינער סטאָלער, דאָס פֿאָדערט פֿון איהם ניט צופֿיעל. די גאַנצע קונסט, וואָס דאָ ליגט, איז נור, ווי אַזוי אַרויסצוברייננגען דעם אַרטיקעל גלאַטער און בילינער. דער רוסישער יוד האָט דאָ אָבער ניט געקאָנט עפֿענען גרויסע וועבערייען, גלאָז־פֿאַבריקען, אייזען־פֿאַבריקען, א. ד. ג. דען דערצו זענען נייטיג מיליאָנען קאַפּיטאַל, אַ גרויסער אונטערנעמונגסגייסט און אַ הויכע בילדונג. און אויב די רוסישע יודען האָבען אַזעלכע פֿאַבריקען ניט געקאָנט גרינדען, האָבען די רוסישע אַרבייטער דערביי קיין בעשעפֿטיגונג ניט געקאָנט געפֿינען.

דאָס איז אויך די סבה, וואָס האָט די עמיגראַנטען צוזאַמענגעפּרעסט אין ווייטשעפּל. דער יורישער שניידער אָדער שוסטער מוז וואָהנען ניט ווייט פֿון דעם אָרט, וואו ער קריגט אַרבייט. אויב ניט וועט ער אַ שטאָך מלאָכה ניט האָבען.

דיזעלבע אָבשטויסונג איז אויך צו זעהן אין געזעלשאַפֿטליכען לעבען. דאָס זענען געשיכטען, וואָס קומען פֿאָר אַלע טאָג, דאָס יודען ווערען אויסגעשלאָסען פֿון ענגלישע קלובס. און דאָס זענען ענגלישע יודען, וואָס האָבען געהאַט ענגלישע ערציהונג, וואָס זענען ענגלענדער פֿון קאָפּ ביז די פֿיס. דאָס איז ניט אומזיסט, וואָס די קהלה, וואָס שרעקט זיך פֿאַר די גרינדונג פֿון אַ יודישען האָספּיטאַל, ווייל נאָך איהר שיטה טאָר מען זיך ניט אָבזונדערן פֿון די קריסטען, האָט דאָך אויפֿגעבויט אַ גרויסען קלוב פֿאַר די יודישע אַרבייטער (איך מיין פֿאַר די געבאָרענע אין ענגלאַנד). דאָס איז דערפֿאַר, ווייל זי האָט איינגעזעהן, דאָס די יודישע אַרבייטער ווערען אַרויסגעשטופּט פֿון דעם ענגלישען קלוב. אויס דעמזעלבען גרונד האָט מען אויך געגרינדעט אַ בעזונדער פֿולק פֿאַר די יודישע קינדער סאָלדאַטליך (די רזוּאיש לעדס בריגייד), ווייל די קריסטליכע קינדער ווילען ניט זיין צוזאַמען מיט די יודישע. ניט נור אַרבייטען, נאַר אויך שפּילען און אונטערהאַלטען זיך דאַרפֿען די יודען בעזונדער.

די יודישע גהעטאָ איז געוויס שלעכט, אָבער קיינער קאָן צו איהר ניט העלפֿען. דאָס קומט פֿון די געוויסע סבות, וועלכע מיר האָבען בעשריבען און וועלכע זענען שטאַרקער פֿאַר אונזער ווילען. זיי האָבען די יודען צוזאַמענגעפּרעסט און האַלטען זיי פֿעסט צוזאַמען. די יודישע עמיגראַנטען מוזען פֿערבלייבען אין ווייטשעפּל, ווייל אַנדערש־וואו קאָנען זיי זיך ניט ערנעהרען. אַ יוד געהט ערשט דאַן אַרויס פֿון ווייטשעפּל, ווען ער מאַכט זיך אַ פֿערמעגען. שרייען געגען די גהעטאָ איז פּונקט ווי פּראָטעסטירען געגען די לאָנדאָנער טומאַנען אָדער רעגענס. דאָס איז שוין דער מזל פֿון דעם רוסישען

יודען פערשוואַרצט צו ווערען, וואו ער קומט. די גהעטאָ׳ס וועלען פערשווינדען, ווען דער גלות וועט זיך ענדיגען.

אונזערע גרויסע יודען מיט זייערע פיינע פלענער ווייזען נאָר, ווי וועניג זיי פערשטעהען די צושטענדע און וואָס פאַר אַ שוואַכען בעגריף זיי האָבען וועגען דעם שווערען לעבען פון די רוסישע עמיגראַנטען. מיר ווייסען ווירקליך נישט, וואָס צו זאָגען אויף די אַלע פלענער, אויב מיר זאָלען פון זיי לאַכען אָדער בעדויערן.

די גהעטאָ איז איין עקאָנאָמישער רעזולטאַט און וועט ניט אָבגעשאַפט ווערען דורכ׳ן אָבשפּרעכען איין עין־הרע.

י. ל. דאַלידאַנסקי.

יודישע שטעדט און שטעדטליך.

אַלע רעכטע, געלאַכט מיט יאשטשערקעס. אין אַ יודישע הויט.

יודען האָבען בעקומען אַלע רעכטע.

ענדליך וועלען זיי פון איצטער אָן זיין גלייך מיט אַלע.

אַזוי פיעל יאָהרען האָבען אַלע געמענט און זיי האָבען ניט געטאָרט. אַזוי פיעל יאָהרען זענען זיי געוועזען צו שאַנד און שפּאָט און איצטער זענען זיי גלייך מיט אַלע. פריהער האָבען זיי געהאַט נור רעכט אין די יודישע שטעדטליך און איצטער האָבען זיי דאָס רעכט גלייך מיט אַלאַ אויסער די יודישע שטעדטליך.

וואָס פאַר אַ גרויסע שמחה, וואָס פאַר אַ גליק, אַ ישועה אויף יודען! און די שמחה איז טאַקע געוועזען זעהר גרויס אויף דעם בית־הקברות נעבען יודישען שטעדטיל קאמענעץ־ליטאווסק (גראָדנ. גוב.).

מעהר פון צוויי יאָהר, שרייבט דער „וואָסחאָד“, האָבען די דאָרטיגע יודען זיך משתדל געווען, אַז מען זאָל זיי ערלויבען קויפען פעלד אויף מקבר צו זיין יודישע מתים אויסער דער שטאָדט, דאָס הייסט דאָרט וואו יודען טאָרען ניט וואָהנען. מקבר זיין מתים אין שטעדטיל, וואו יודען וואָהנען אַזוי אויך אין ענגשטאָפּט, האָט ערשטענס די סאַניטאַרנע קאָמיסיע ניט ערלויבט, עס איז ניט געזונד לעבעדיגע זאָלען מיט טויטע וואָהנען צוזאַמען, האָט די קאָמיסיע געזאָגט, און צווייטענס, האָבען די יודען זעלבסט געטענה׳ט, אַז מיט מתים איז ניט פרעהליך צו וואָהנען און האָבען געוואָלט פאַר אַ בית עלמין קויפען אַ פלאַטץ אויסער דער שטאָדט, נאָר דאָ האָט מען זיי געזאָגט אַז אויסער דער שטאָדט האָבען יודען „קיין רעכט ניט“, האָבען די קאַמענעץ־ליטאָווסקער יודען אָנגעהויבען זיך משתדל זיין אין די גרויסע פענסטער. נאָך גאַנצע צוויי יאָהר איז ענדליך אָנגעקומען אַ פּאַפּיער, אַז יודישע מתים האָבען דאָס רעכט אומעטום צו וואָהנען גלייך מיט אַלע אפילו אויף דעם פעלד אויסער די ידישע שטעדט.

און די שמחה פון דער גרויסער ישועה איז צווישען די יודישע מתים אויף דעם קאַמענעץ ליטאָווסקער בית־הקברות זעהר געוועזען גרויס.

נאָך אַ האַלבע נאַכט אין דער צייט, ווען די העהנער הויבען אָן צו קרייען אין די מתים שטעהען אויף פון זייערע קברים, איז געוועזען אַ גרויסער טאַנץ־אַוועגד אויף דעם בית הקברות. מאַנסבילען אין די טליתים און ווייבער מיט קינדער אין ווייסע תכריכים האָבען געטאַנצט די גאַנצע נאַכט איבער די קברים. אַ גרויס הילעכדיג געלעכטער פון שמחה האָט זיך די נאַכט געהערט אויף דעם בית הקברות, אַז די בית הקברות־בוימליך האָבען זיך פון זייער גרויס טויט־געלעכטער געשאָקעלט און די מצבות האָבען אויך מיטגעטאַנצט.

דאָס טאַנצען און געלעכטער האָט געדויערט די גאַנצע נאַכט, ביז אין ווייסען טאָג, ווען די העהנער האָבען דאָס לעצטע מאָל געקרייעט.

אַזוי גרויס איז געוועזען די שמחה. קען דען זיין אַ גרעסערע שמחה ווי אַלע רעכטע צו בעקומען! אמת נור יודישע מתים האָבען בעקומען אַלע רעכטע, נו וואָס זשע איז? פון איצט אָן קען שוין יעדער יוד האָפען, אַז סוף כל סוף וועט ער האָבען אַלע רעכטע, ווען ניט אויף דער וועלט, איז חאָטש אויף יענער וועלט.

דאָס גאַנצע יודישע לעבען איז נור האָפענונג.

מילא יודישע מתים האָבען ב״ה אַלע רעכטע, מען מעג שוין קויפען פאַר זיי אַ פלאַטץ אויסער דער שטאָדט, וואו לעבעדיגע יודען טאָרען ניט וואהנען. וואָס טהוט מען אָבער איצטער מיט אַ קברות־יוד, וועלכער מוז דורכאויס זיין אַ לעבעדיגער יוד און מוז וואהנען נעבען בית־הקברות.

מיט דער שווערער פראַגע טראָגען זיך אַרום די קאַמענעץ־ליטאָווסקער יודען און ווילען בעטען, אַז מען זאָל אויף דעם בית־הקברות ערלויבען וואהנען אַ קברות־יוד.

און הס־ושלום טאָמער זאָגט מען אָב זייער ביטע און קיין קברות יוד וועט מען ניט געבען קיין רעכט צו וואָהנען אויסער דער שטאָדט, דאַן וועלען קאַמענעץ־ליטאָווסקער יודען מוזען דאָרט אָנידערזעצען פאַר אַ קברות יוד אַ דאָקטאָר, אַ אינזשענער אָדער אַ יוריסט, מיט איינעם וואָרט אַזאַ יודען, וואָס האָט אַ דיפּלאָם. אַז ער האָט געענדיגט „אוניווערזיטעט“ און האָט אַלע רעכטע אומעטום צו וואהנען.

אַז מען זאָל מעגען זיין אַ ראַבינער איז גענוג צו האָבען אַ דיפּלאָם פון אַ גימנאַזיע און אַז מען זאָל מעגען ווערען אַ קברות־יוד, מוז מען האָבען אַ דיפּלאָם פון אַ אוניווערזיטעט.—

אַלע יודישע שונאים וואָלטען בעדאַרפט זיין אין אַ יודישער־הויט, חאָטש איין יאָהר, איין חודש, דענסטמאָל וואָלטען זיי געקענט און געוואוסט דאָס יודישע לעבען ווי עס איז אָהן בלבלוים און אָהן חוזק מאַכען.

אין וואַרשאָ געפינען זיך עטליכע פוילישע צייטונגען, ביי וועלכע קיין איינציגער נומער נעהט ניט אַוועק, זיי זאָלען ניט אָנפאַלען און חוזק מאַכען פון יודען אָדער אויסטראַכטען אויף יודען אַזוינע זאכען, וואָס איז ניט געשטויגען און געפלויגען, און עס וויל זיך נור לאַכען מיט אַזאַ געלעכטער ווי די מתים אויף דעם קאַמענעץ־ליטאָווסקער בית הקברות.

ברענגען אַלעס, וואָס זיי טראַכטען אויס, וואָלט דער פלאַץ פון אונזער צייטונג ניט געסטאַיעט. דערצו האָט זיך דער מאַטעריאַל אָנצופאַלען אויף יודען אין דער לעצטער צייט זיך ביי זיי שטאַרק פערגרעסערט. זיי האָבען אָנגעהויבען לעזען העברעאישע און יודישע צייטונגען. עס פעהלט ניט די וואָך, זיי זאָלען ניט ציטירען פון „יוד“, „הצפירה“ און פון „המליץ“. אַפילו פון דעם אומגליקליכען זשורנאַל „הפלס“ און אַלעם דרעהען זיי איבער מיט דעם קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף, אום צו שטעלען זעלבסט די יודישע צייטונגען פאַר עדות, אַז זיי אַליין זענען מודה, דאָס יודען זענען וואָס אין דער קאָרט, יודען זענען שעדליך.

אַזוי לעזען די פוילישע צייטונגען העברעאיש און יודיש.

איך וואָלט אָט די אַלע פּוילישע העברעאיסטען געראָטען, זיי זאָלֶען פרעגען זייערע פוילישע יונגע לייט, וועלכע האָבען היינטיגס יאָהר געהאַלטען עקזאַמען אין די בערנ־אַקאַדעמיע (נאָרני אינסטיטוט), וואו מען האָט זיי מודיע געוועזען אַז פאַר זיי און פאַר יודען זענען דאָ „פּראצענטען". וואָס וואָלטען די פוילישע יונגע לייט, וועלכע האָבען זיך איין מינוט געפונען אין אַ יודישער הויט, געזאָגט אויף די פוילישע שרייבער וועלכע פאַלען אָן טאָג און נאַכט אויף ודען? זיי וואָלטען אויך געלאַכט מיט אַ מתים־געלעכטער...

א. מ. ת.

די יודישע וועלט.

עסטרייך. *** די וויענער „חברה צו פערשאַפען אומזיסט שטעלען" האָט פערשיקט צו אַלע יודישע צייטונגען אַ בעריכט פון איהר טהעטיגקייט ביז צום 5-טען אָקטאָבער און צוגלייך מיט דעם בעריכט ווענדט זי זיך צו די פערשידענע ארבייטגעבער אַז זיי זאָלען זיך ווענדען צו דער חברה ווען זיי זוכען ארבייטער און אנגעשטעלטע, פון יעדען פאַך. זייט די חברה איז געגרינדעט, נאָוועמבער 1899 ביז איצט, האָט זי פערשאַפט שטעלען פיר 2777 מענשען פון די פאָלגענדע פעכער: פשוט'ע בעלי־מלאכות — 1775; פריקאַשציקעס — 703 אין דער אבטהיילונג פיר פרויען — 830; לעהרער און ערציהער — 70.

*** דען 31 יולי זענען בעשטעטיגט געוואָרען די תקנות פון דער קראָקויער אבטהיילונג פון דער חברה „בני ברית", צו שטיצען יודישע אָרימע אין גאַליציען. פאָריגען חדש איז געוועזען איין אסיפה פון דער „בני ברית" אין קראָקוי, אין וועלכער דער פרעזידענט האָט פאָרגעלייענט דעם בעריכט פון וויענער צענטראַל־קאָמיטעט. דער קאָמיטעט האָט איינגעזעהען אַז דאָס בעסטע מיטעל צו העלפען די אָרימע איז זיי צו שאַפען הויזארבייט; דער קאָמיטעט האָט זיך געסטאַרעט ביי אַ וויענער עקספּאָרט־פירמע, וועלכע פערשיקט קיין אויסלאַנד פערשידענע האַנדארבייטען פון האָר און זייד, אַז זי זאָל אויך איבערנעהמען אַזעלכע ארבייטען פון גאַליצישע פאַמיליעס און בערך 10,000 יודישע פאַמיליעס אין גאַליציען וועלען דאַדורך האָבען בעשעפטיגונג. די פירמע האָט פאַר 2 חדשים אראָבגעשיקט אַ דעלעגאַט און 11 לעהרערינס פון פערשידענע שטיקעריי־ארבייט אין עטליכע גאַליצישע שטעדט, וועלכע וועלען אומזיסט אויסלערנען די מלאכה יונגליך און מיידליך. די ארבייטען זענען זעהר גרינג צו לערנען און פיעל האָבען זיך דערצו גענומען. אנהויב פאָריגען חדש האָבען שוין געאַרבעט שטריקעריי־ארבייטען: אין דאָמבראָווא 72, ראַזוואַדאָוו 78, וויזשניצא 26, מיעלעץ 52, דוקלא 59, קרשאַנאָוו 42, יאַגעלניצא 80, זאַלעשציקי 60, טלוסטע 42 יודען. דער פערדינסט פון די יונגליך און מיידליך איז ביז 1½ קראָנען טעגליך יעדער נאָך זיין ארבייט נאָך און די צאָהל פון די הויזאַרבייטער וועט מיט יעדען טאָג גרעסער ווערען. איצט פאָהרען די 11 לעהרערינס אין אַנדערע שטעדט, כדי אויך דאָרט אויסצולערנען די מלאכה. דער קאָמיטעט האָפט אַז עס וועט איהם געלינגען צו געפינען נאָך אַנדערע פירמעס וועלכע וועלען ביי דיזע ארבייטער זייער סחורה אבנעהמען און פערברייטען אין דער וועלט, און אַז דאַדורך וועט אריינגעטראָגען ווערען ארבייט און פרנסה אין פיעלע יודישע פאַמיליעס וועלכע לעבען אין גרעסטען דחקות.

*** אין אַ וויענער אנטיסעמיטישער צייטונג איז געדרוקט געוואָרען איין ארטיקעל וועלכער האָט שטאַרק מבזה געוועזען די יודישע רעליגיאָן און אויך די קריסטליכע, ווייל זי שטאַמט אָב פון דער יודישער. דער פּראָקוראָר האָט קאָנפיסצירט דעם ארטיקעל און אויסגעשטריכען די שטעלען געגען די קריסטליכע רעליגיאָן און מאַנכע בעליידיגונגען געגען די יודישע רעליגיאָן זענען פערבליבען. די וויענער חברה „איזראַעליטישע אוניאָן" האָט זיך דעריבער בעקלאָגט ביים יוסטיץ־מיניסטער און ער האָט מבטיח געווען, אַז ער וועט דעם פּראָקוראָר בעפעהלען צו בעשיצען די יודישע רעליגיאָן געגען בעליידיגונג אַזוי גוט ווי די קריסטליכע.

*

רוסלאַנד. = דעם „וואָסחאָד" איז מען מודיע, אַז אין מיניסטעריום פון פאָלקסבילדונג ווערט איצט בעקלערט אַ וויכטיגע רעפאָרמע פון דעם לערנען אין די חדרים. עס ווערט נעמליך געפּלאַנט איינצופיהרען, אַז מען זאָל אין די חדרים מחויב זיין צו לערנען די רוסישע שפּראַך און רעכנען, אַזוי אַז די חדרים זאָלען זיין עהנליך צו די רוסישע שולען פון שרייבען און לייענען. דאַביי וועט מען פאָדערן פון די מענשען, וועלכע האַלטען אויף חדרים, אַז זיי זאָלען בעזיצען די בילדונג פון איין עלעמענטאַרלעהרער. די דאָזיגע מלמדים, וועלכע האָבען שוין די ערלויבניש אויפצוהאַלטען חדרים, וועלען זיי אויך ווייטער האָבען, נאָר מיט דעם בעדונג אַז עס זאָל ווערען איינגעפיהרט דאָס לערנען פון אַלגעמיינע למודים.

= אין אנהויב פון אָקטאָבער וועלען זיך אנהויבען די עקזאַמענס אין דער ווילנער האַנדעלסשולע. היינטיגס יאָהר וועלען געעפענט ווערען נאָר די פאָרבערייטונגס קלאַס און די ערשטע צוויי קלאַסען. אין יעדער קלאַס וועלען ווערען צוגענומען נישט מעהר ווי 40 שילער, פון וועלכע די העלפט וועט זיין יודען. סך הכל זענען אריינגעקומען ביטען אין דער שולע 550 און נור $^1/_5$ פון זיי וועט היינטיגס יאָהר ווערען צוגענומען אין די שולע.

= פון 160 פאַרמאַצעווטען יודען, וועלכע האָבען אנגעגעבען ביטען, אַז מען זאָל זיי צולאָזען הערען לעקציעס פון פּראָוויזאָר־קורס אין חאַרקאָווער אוניווערזיטעט, זענען נור 4 צוגענומען געוואָרען. אויסער דעם האָט די פערוואַלטונג פון אוניווערזיטעט בעשלאָסען צו סטאַרען זיך ביים מיניסטעריום וועגען צונעהמען נאָך 48 יודען, וועלכע געבען שוין אָן ביטען דאָס דריטע מאָל און בעזיצען אטעסטאַטען פון 6 קלאַסען גימנאַזיע.

= די קיעווער פּאָליציי, וועלכע איז בעקאַנט מיט איהר אייפער צו חאַפּען יודען און ארויסצושיקען זיי פון קיעוו, האָט שוין אַזוי ווייט איבערגעחאַפּט די מאָס, אַז דער קיעווער פּאָליצמייסטער אַליין האָט געהאַלטען פאַר נייטהיג צו דערמאַהנען זיי אין אַ בעזונדערען צירקולאַר, אַז זי האָט נישט קיין רעכט צו ארעסטירען יודען, וועלכע האָבען נישט דאָס רעכט צו וואָהנען אין קיעוו, אויף די גאַסען אין מאַגאַזינען אָדער אין אַנדערע עפענטליכע ערטער. אין מאַגאַזינען קענען ווערען פערהאַלטען נור פּריקאַשציקעס, וועלכע האָבען נישט דאָס רעכט צו וואָהנען אין קיעוו.

= אין „וויעד' אד' גר'" שטעהט, אַז די ארבייטער אין דער שוךפאַבריק פון סטינסקי — סאָסנאָוו, ליעבערמאַן, קאַוונער, זינגער, פעלדמאַן און שאַצקי, פערזאַמלענדיג זיך אויף דער באַזאַרנער גאַס, האָבען געמאַכט אַ גערודער און געשלאָגען די מייסטערס ווייצמאַן און בראַנשטיין, כדי צו שטערען זיי אין זייער ארבייט אויף דער פאַבריק, און דערמיט האָבען זיי עובר געווען אויף דעם פּונקט 22 פון דעם בעשלוס, אַז מען טאָר זיך נישט צוזאַמענקלויבען אויף די גאַסען און מאַכען גערודערס. דער אָדעסער גראַדאָנאַטשאַלניק האָט דערום בעשלאָסען צו ארעסטירען די אויבען דערמאַהנטע פּערזאָנען אויף 3 חדשים יעדען.

= לויט השתדלות פון די חברה צו פערברייטען בילדונג צווישען יודען אין רוסלאַנד האָט דער מיניסטער דעם אינערען בעשטעטיגט איניגע ענדערונגען און הוספות צו די תקנות פון דער חברה. די הויפּטענדערונגען בעשטעהען אין דעם, דאָס די חברה בעקומט די ערלויבניש צו קויפען אונבעוועגליכע גיטער אין די ערטער, וואו יודען איז ערלויבט אַזעלכע צו קויפען, צוצונעהמען מיטגליעדער — מעוררים, וועלכע צאָהלען 5 רובל יעהרליך, און צו מאַכען אַ רעוויזיאָנסקאָמיסיאָן. דאַגעגען איז נישט ערפילט געוואָרען די ביטע פון דער חברה צו ערלויבען איהר עפענען שולען פאַר יודען און עס איז אויך אויסגערעדט געוואָרען בפירוש אין אַ בעמערקונג, אַז זי האָט נישט דאָס רעכט ארויסצוגעבען צייטונגען און זשורנאַלען.

= די „חברה צו העלפען יודישע אָרימע לייט" אין יעקאַטערינאָסלאַוו האָט „אַ ביוראָ אויסצוזוכען ארבייט", במשך פון 10 חדשים זייט דאָס ביוראָ עקזיסטירט, האָבען זיך געווענדט צו איהם 1691 מענשען, בעקומען ארבייט האָבען נור 214 ווייל פיעל פון די, וועלכע האָבען געזוכט ארבייט, זענען געווען אונפעהיג צו איהר, און צווייטענס איז בכלל שלעכט די צייט און עס איז שווער צו קריגען ארבייט.

= דעם 2 אָקטאָבער האָט זיך אנגעהויבען מיט ערלויבניש פון דער פּאָליציי די ציוניסטישע ראַיאָן־אסיפה אין פּאָדאָליען און בעסאַראַביען. די אסיפות וועלען דויערען ביז דעם 5-טען.

= דער סענאַט האָט ערקלערט, אַז יודען — מייסטערס מעגען ארבייטען אויף זאַוואָדען אין פאַבריקען אויסער דער טשערטאַ, ווייל אַזאַ מין ארבייט הייסט אַ צייטוויליגע און איז נישט פערבאָטען דורך די געזעצען איבער דאָס וואָהנרעכט פאַר יודען.

= דעם „אָדעס. נאָוו." איז מען מודיע, אַז די יעקאַטערינאָסלאַווער יודישע קהלה מאַכט אַ פּראָבע צו לערנען יודישע קינדער ערדאַרבייט. די קהלה האָט געשענקט 2,500 רובל אַלס יעהרליכע שטיצע דער יעקאַטערינאָסלאַווער שולע פון גערטנעריי מיט דעם תנאי, אַז זי זאָל אויפנעהמען 15 יודישע שילער. די שולע האָט נישט געקאָנט אויפנעהמען מיט אַמאָל 15 יודען און זי וועט היינטיגס יאָהר צונעהמען נישט מעהר ווי 4 און די איבריגע 11 שילער וועט זי צונעהמען מיט אַ יאָהר אָדער 2 יאָהר שפּעטער. אין פריהלינג 1902 וועט די יודישע קהלה צובויען אין שולע אויף איהר רעכנונג נאָך אַ פליגעל, כדי צו געבען דער שולע די מעגליכקייט צו פערגרעסערען בכלל די צאָהל פון שילער.

= אין מינסק האָבען זיך אנגעהויבען פעראייניגען אויסער די פּריקאַשציקעס אויך די בעלי מלאכות. ווי עס איז מודיע דער „מינסקי ליסטאָק", איז געווען מיט ערלויבניש פון פּאָליציימייסטער אַ פערזאַמלונג פון די יודישע ארבייטער אויס דעם סטאָליאַר־צעך. דער צוועק פון דער פערזאַמלונג איז געווען צו בעקלערען די תקנות פון אַ „קלוב פון יודישע האָלץ־ארבייטער", לויט דעם פּראָיעקט, וועלכען די קאָמיסיאָן האָט פאָרגעשטעלט. די תקנות זענען געוואָרען אנגענומען נאָך קורצע וכוחים. נאָכהער האָט די פערזאַמלונג אנגענומען די פאָלגענדע בעשליסע: 1) פאָרצושטעלען די תקנות צום בעשטעטיגען פאַר דעם

מיניסטער פון אינערען, און אלס גרינדער זאָלען זיך אונטערשרייבען די בעלי-מלאכות, וועלכע געהערען צו דער קאָמיסיאָן. 2 איידער די תקנות וועלען בע-שטעטיגט ווערען, זאָלען זיך די בעלי מלאכות פערזאמלען יעדען שבת לויט ערלויבניש פון זשאנדארסמקי פאָלקאָווניק, כדי צו בעקלערען די ענינים, וועלכע זענען נוגע זייער מלאכה און צו שמועסען כבח די דאָזיגע ענינים. 3) צוצו-ציעהען צו די פערזאמלונגען און אונטערהאלטונגען וואָס מעהר האָלץ-ארבייטער.

= דער בעוואוסטער פראָצעס פון ביאנדעס, וואָס איז פאַר א יאָהרען פארגעקומען אין ווילנא, וועט איצטער ווידער פאָרקומען צום צווייטען מאָל אין ווילנער סודעבנער פּאַלאַטע דעם 9-טען נאָוועמבער.

*

דייטשלאנד. = אין טוכעל (געבען קאניץ) איז נאָך פאָריגעס יאָהר געווען א פּאָגראָם, פון וועלכען עס האָט בעזאנדערס געליטען די יודישע שול. די פערוואַלטונג פון דער טובעלער ודישער קהלה האט געמאָהנט דעם היזק ביי דער שטאדט און שוין 2 מאָל געוואונען אין געריכט.

*

רומעניען. = דעם 27 און 38 אָקטאָבער וועט זיין אין פאקשאני איין אסיפה פון דעלעגאַטען פון רומעניזע יודישע קהלות בדי אויסצוארבייטען איין ארגאניזאציאָן'ס פראָיעקט פון יודיש קהלות און צו בעקלערען די מיטלען ווי צו בעקומען די בעשטעטיגונג פון עם פראָיעקט. ביז היינט ווערען די יו-דישע קהלות נישט גערעכענט פאַר „ירדישע פערזאָנען" און אלע קהל'שע וואָהלטהעטיגע אנשטאלטען הייגען וו אין דער לופטען נישט האבענדיג קיין בעל הבית. פאָריגעס יאָהר האט דאס מיניסטעריום פון קארפ געהאלטען פאַר נייטהיג צו מאכען די יודישע קהלות ואר געזעצמעסיג, נאר, ווי עס זעהט אויס, איז דאָס היינטיגע מיניסטעריום נישטמסכים מיט דער מיינונג.

ווי עס פערהאלט זיך בכלל ז רומענישע רעגיערונג צו יודישע אנשטאל-טען, קען מען ארויסזעהען פון דעם פָזיגען פאל. די יודישע דאָקטוירים, וועלכע ווערען נישט צוגעלאָזען אין די שפיזעלער, האבען איינגעריכטעט כמעט אין אלע קליינע שטעדטליך פריוואַט אבולאטאָריען (לעטשעבניקעס) אדער פאלי-קליניקען אָנצונעהמען קראנקע צו א ביליגען פרייז. די דאָזיגע פאליקליניקען זענען געווען אומעטום זעהר אנגע'מען ווייל די בעהאנדלונג פון די קראנקע איז געווען זעהר איין אויפמערקזאַע און דער פרייז פאר דעם היילען איז גע-ווען א ביליגער. איצט האט זיך ' רעגיערונג אומגעזעהען און ארויסגעגעבען ...יז געזעץ, לויט וועלכען פאליקליניקען מעגען אויפגעהאלטען ווערען נור פון אזוינע דאַקטורים, וועלכע האָבען רומענער בירגעררעכט, ד. ה. נישט קיין יודען.

*

ענגלאנד. = אויף דם פריעדענסקאנגרעס אין גלאזגוי איז בע-האנדעלט געוואָרען צווישען אנדעס אויף די טרויריגע לאגע פון די ארמעניער אין טערקיי, בשעת די וכוחים זאט איינער פון די קאנגרעססמיטגליעדער דער ענגלענדער ספרינגסמיט גמערקט, אז די לאגע פון די יודען אין פיעל לענדער איז א סך ערגער ווי ז לאגע פון די ארמעניער. דער ארמעניער אראקעליאנס האָט געענטפערט, אז מיטפיהלענדיג מיט די יודען האלט ער דאך אז די ארמענישע פראגע איז דערש ווי די יודישע דורך דעם, וואָס די רעכ-טע פון די ארמעניער זענען גזיכערט דורך דעם בערלינער טראַקטאַט, בעת די יודישע פראַגע איז איין אנערליכע און היינגט אב פון יעדען לאנד בע-זונדער. עס האָט זיך לוידער נישט געפונען קיין איין מענש אויף דעם קאָנגרעס, וועלכער זאָל דערמאהנען, ארי רעכטע פון די רומענישע יודען זענען אויך פערזיכערט דורך דעמזעלבען ערלינער טראַקטאַט.

אלגעמיינע וועלט נייעס.

דייטשלאנד. = פראָפ' ווירחאוס יובילעאום. דעם 13/10 האָט מען געפייערט ן בערלין דעם 80 יעהריגען געבורטסטאָג פון פראָפ' רודאָלף ווירחאָו, די גאנצע געבילדעטע וועלט האט גענומען אנטהייל אין איהם. דער יוטוב איז געווען אין פארלאמענט. פראָפ' וואלדייער האָט דערלאַנגט ד יובילאַט אלס מתנה פון דייטשלאנד 50,000 מארק צו פערגרעסערען די ווירחאשטיפטונג, און דער מיניסטער שטודט האט פאר-געלייענט אַ בריעף צו איהםון קייזער.

ווירחאָוו איז בעריהמט נישט נור אלס מעדיצינער, נאָר אויך אלס פאָ-ליטישער עסקן, וועלכען „גכהויט" און „ברידערליכקייט" איז נישט קיין פוסטעס וואָרט צו פוצען זיך דערמיט, נאָר א לעבענסאידעאל, פאַר וועלכעס ער קעמפפט מיט אלע קרעפטען. ווי אלגרויסע געלערנטע און איידעלע מענשען איז ער א יודענפריינד און ביי יעדער געלעגענהייט האָט ער געשיצט די יודען אין פארלאמענט.

אין דעם בעריהמטע לאבאראטאָריום פון ווירחאוו זענען שטענדיג פריינד-שאפטליך אויפגענומען געוועזן יודישע דאָקטורים. דער יוד דר. סאמועל איז א לאנגע צייט געווען זיאסיסטענט. אין פאַרלאַמענט האָט ער געפיהרט

איין אָפענע מלחמה מיט די אנטיסעמיטען, וועגען דער שחיטה האָט ער געגע-בען זיין מיינונג, אז זי איז דער בעסטער און אַם וועניגסטענס פיינליכער מי-טעל צו טוידטען.

בעת אין 1898 האָט זיך אין מאסקווא פערזאמעלט דער וועלט-קאָנגרעס פאר דאָקטורים און וועגען די רוסישע געזעצען האָבען די יודישע דאָקטורים פון דייטשלאַנד נישט געקאָנט קומען קיין מאסקווא, האָט ווירחאוו אויפמערקזאם גע-מאכט דערויף די דייטשע רעגיערונג און זיך געוואָלט אָבזאָגען פון זיין אנטהייל אין דעם קאָנגרעס, אויב דער איסור פאר די יודישע דאָקטורים וועט נישט ווערען אראָבגענומען. דאַן האָבען די יודישע דאָקטורים פון אלע לענדער בעקומען די ערלויבניש צו זיין אין מאסקווא בשעת דעם קאָנגרעס.

דער הערבסט-קלאַנג.

וואס הוידזשען די געלע,
די וועלקענדע בלעטער,
ווען ס'ברומט זיך פונאנדער
דער שטורמישער וועטער?

וואס קרעכצט דארט דער אומעט,
וואס יאמערט דער שמערץ,
וואס ענטפערט אין אבקלאנג
זיי קרענקליך מיין הערץ?

אך, לאנג וועט דער שטורעם,
דער בייזער, ניט ברומען!
דער הערבסט וועט אוועקגעהן,
דער פריהלינג וועט קומען

מיט לעבען, מיט נייעס,
מיט שטראהלען און קראפט,
מיט פארבען, מיט גרינע,
מיט ריחות און זאפט.

עס הוידזשען די קראנקע,
די פאלענדע בלעטער:
מיר, אבער, מיר וועלען
ניט אבלעבען שפעטער!

עס קרעכצט דארט דער אומעט,
עס יאמערט דער שמערץ,
עס ענטפערט אין אבקלאנג
זיי קרענקליך מיין הערץ...

א. וואלט.

די זומערפויגעל.

א מעשה פאַר גרויסע און קליינע קינדער.

VII.

אויף א גרויס נאַקעט פעלד, ווייט פון מענשענס אויגען, האָבען זיי צונויפגעקליבען עטליכע טויזענד שטארכען, אלע די דאזיגע, וואָס האבען געהאט בכוון זיך אומצוקערען אין זייער וואַרים לאַנד. עס האָט געבלאָזען אַ קאַלטער ווינד, נאָר דער הימעל איז געוועזען ריין און די זון האָט געשיינט און אַ ביסיל צוגעוואַרעמט. אלע שטארכען, וואַרטענדיג ביז דער עלטסטער וועט קומען, האבען זיך גדרעהט אַהין און אַהער אויפ'ן פעלד, צייטענווייז גראבענדיג די ערד מיט די שנאבלען, צו געפינען דערווייל עטוואס צו עסען. ביי אלע איז גע-וועזען שטארק יום-טוב'דיג אויף דעם הארצען. אלע האָבען ערוואַר-טעט נאָר אַזוינס וואָס ווי האָבען נאָך קיין מאל נישט געזעהען. נאר אָט איז דער עלטעסטער, דאָס הייסט דער פיהרער, אליין געקומען.

דאָ האָט זיך אָנגעהויבען די גרויסע פּריוואַונג. אַ גאַנצען טאָג איז מען געפלויגען איבער וועלדער, איבער בערג און טהאָלען ווייט און הויך צו זעהען אויב אַלע זענען אים שטאַנד אונטערצונעמעהן אַזאַ ווייטען און שווערען וועג. אונזערע יונגע שטאָרכען האָבען זיך אויסגעצייכענט, אַז דער עלטסטער אַליין האָט גאָר פון זיי אָנגעקוועלט און ז׳אַט צוויי מאָל אויסגעשריען: „זעהר גוט, זעהר גוט! מיט אַזעלכע ווי איהר קען מען זיך לאָזען אין עק וועלט“. דער מוטער איז שיער דאָס האַרץ נישט אַרויסגעשפּרונגען פאַר פרייד. און פּלוצלינג האָט זי זיך דערמאהנט אין איהרע צוויי קינדערליך וואָס זי האָט פערלאָרען, און צו איהרע פרייד און שטאָלץ האָט זיך צוגעמישט אַ ביטערער וועהטאָג.

אין עטליכע טעג אַרום, גאַנץ פריה, האָבען זיך די אַלע שטאָרכען צונויפגענומען אויף דעם אייגענעם אָרט. דאָס איז געוועזען דער טאָג וואָס מע האָט אויף איהם אַזוי לאַנג געוואַרט, דער גרויסער טאָג פון אַוועקפליהען און זייער וואַרים לאַנד. אין דרויסען האָט געבלאָזען אַ קאַלטער און אַ שטאַרקער מִזְרַח־ווינד; גרויסע גרויע, גלייך ווי בלייענע שווערע וואָלקענס זענען געהאָנגען גאָר נידריג איבער דער ערד. עס האָט גענאָסען אַ דריבנער אָבער אַ געדיכטער און אַ קאַלטער רעגען וואָס קריכט אין די ביינער אַריין. דאָס פעלד איז געוועזען בעדעקט אַזוי ווי מיט שפּילקעס איינגעשטעקט אין דער ערד, מיט די שפּיצען אַרויף. דאָס זענען געוועזען די פערדאַרטע וואָרצלען פון די שטרוי, וואָס בלייבען איבער נאָך דעם אַראָבנעהמען די תבואות. נישט ווייט איז געשטאַנען אַ גרויסער דעמבענער וואַלד מיט הויכע גראָבע בוימער. די נאָך איבערגעבליבענע בלעטער זענען געוועזען אויף זיי שוין שטאַרק פערגעלט, און אַז דער ווינד האָט אַ שטאַרקען בלאָז געטהון, האָבען זיי זיך באַלד אַבגעריסען, צופלויגען זיך אין אַלע זייטען און דערנאָך אַראָבגעפאַלען אויף דער קאַלטער נאַסער ערד; און די אַלטע בוימער, אָבגעריסען, אָבגעשליסען, האַלב נאַקעט, האָבען שטאַרק געיאָכצט און געקרעכצט ציטערענדיג געביך פאַר קעלט און געשאָקעלט מיט די קעפּ שטאַרק מרה־שחורה׳דיג. די קליינע פויגעליך, געביך, תמיד אַזוי פרעהליך, אַזוי לעבעדיג, זענען איצט אַרומגעפלויגען ווי שטאַרק דערשראָקען, פערנעצט, פערפראָרען. אַ טהייל פון זיי זענען געשטאַנען אויף די צווייגליך ציטערענדיג מיט דעם גאַנצען לייב, אַלע מאָל אויסגעדרעהט די קעפּעליך אין אַלע זייטען, דאָס וואַסער האָט זיי געראָנען פון די פליגעליך, דער ווינד האָט זיי שטאַרק געוויגט און זיי שטעהען זיך איינגעהויקערט און פּיפּסען אַזוי טרויעריג, אַזוי אומעטיג, אַז ס׳איז אַ נאַט׳ס רחמנות. אַרום און אַרום די פעלדער זענען נאַקעט, שוואַרץ, וויסט. דאָרט העט ווייט אַזוי ווי דורך אַ רויך זעהט מען עפּיס שטעהען. דאָס שטעהט אַ חורבה פון איין אַלטען שלאָס אויף דעם שפּיץ פון אַ הויכען הינעל, וואָס איז אין גאַנצען פערוואַקסען מיט וואַלד. ווי שטרענג און שרעקליך קוקען די קייליכדיגע הויכע שוואַרץ געוואָרענע טורעמס פון דעם שלאָס מיט די לאַנגע שמאָהלע שוואַרצע לעכער אַנשטאַט פענסטער. עס שיינט ווי גלייך באַלד שפּרינגען פון דאָרט אַרויס די פּרוצים אויף הויכע פערד, פערקאָוועט אין שטאָל פון קאָפּ ביז פיס, מיט שווערע שווערטען ביי דער זייט מיט לאַנגע שפּיזען אין די הענד — און מאַכען אַ תל עולם פון אַלעמען אַרום און אַרום. אָט פליהט עפּיס שטאַרק איבער׳ן פעלד, גלייך ווי איינער יאָגט זיך נאָך דעם נאָך.

דאָס טראָגט דער ווינד שטיקער בוריאַן און אָבגעבראָכענע צווייגען און צוטרייבט זיי און אַלע זייטען. אומעטיג און קאַלט איז אַרום און אַרום, עס פאַלט אן אַ שרעקליכע מרה־שחורה. די גרויסע שטאַרכען גערען אַרום שפּאַנענדיג מיט די לאַנגע פיס אויף זיי שטעכעדיגע וואָרצלען פון די שטרוי, געהען אַרום פערטראַכט, נישט קוקענדיג איינער אויף דעם אַנדערען. נישט פרעהליך און שווער איז עס אויפ׳ן האַרצען, עפּעס נישט אַזוי גרינג אַוועק צו־וואַרפען איין אָרט, וואו מ׳האָט אָבגעלעבט אַזאַ צייט, געהאַט אייגענע נעסטען און אויסגעהאָדעוועט דאָרט קינדערליך, וואָס אַ טהייל פון זיי האָבען דאָ בעגאָסען די ערד מיט זייער בלוט, בעדעקט ז׳ מיט זייערע ביינדעליך. יעדע זאַך איז זיי געוואָרען פּלוצלינג אין דער מינוט אייגען און טהייער. אַזעלכע זאַכען, וואָס זיי האָבען פריהער אויף זיי נישט געוואָלט אַפילו זיך אומקוקען... אַ טהייל שטאַרכע האָבען שוין אָנגעהויבען קלערען, אַז עס וואָלט אפשר נאָר גליכער געוועזען דאָ צו בלייבען, פערגעסענדיג פּלוצלינג אַלטע איבעגעליטענע צרות און בזיונות. „ווייס איך וואו שלעפען זיך אין אַזאַ קירה אַקעגען ווינטער, אַז דאָ האָבען מיר גרייטע נעסטען. נישט פויגלדיג געלעבט, נאָר פאָרט אָבגעלעבט אַ צייט“. אַזוי האָבען אַ סך גקלערט, און זיי זענען געוועזען גרייט אין איין רגע מאַכען קאַליע אַס וואָס זיי האָבען דערויף געאַרבעט דאָס גאַנצע לעבען. נאָר דאָ אַז פּלוצלינג אָנגעקומען דער פיהרער אַרומגערונגעלט מיט אַלע גרויסע שטאָרכען, און האָט געגעבען אַ געשריי מיט אַ דונערנדיג קול: „גייך, שטעלט אייך אויס!“ דאָ האָבען אַלע פערגעסען זייערע געדאַקען, און האָבען באַלד געטהון וואָס מ׳האָט זיי געהייסען. „צונעהט די פליגלען!“ האָט ער ווייטער געשריען. אַלע האָבען צונומען ד׳פליגלען. „איצט הויך אין דער לופט, דורכשלאָגענדי׳ג זיך דורך די שערע פינסטערע וואָלקענס גלייך, גלייך, אָהן שרעק, אָהן פּחד — אז לאָז גאָט בענטשען און בעגליקען אונזער וועג!“ — און אַלע אין זינעם, גלייך ווי איין שטאָרך, האָבען צולאָזט די פליגלען און זיך אויגעהויבען גלייך צו די וואָלקענס, דער ווינד האָט זיך געשטעלט גלייך אַקעגען און האָט אָנגעהויבען בלאָזען מיט אַלע קרעפטען; די וואָלקענס האָבען אויף זיי פּלוצלינג אַרויסגעלאָזט אַ שלאַקס רעגען, עס איז געוואָרען אַ געדעכט פינסטערניס, איינער דעם אַנדערען האָט ניט געזעהען, נאָר דער פיהרער איז געפלויגען פריהער פאַר אַלע אָן פּחד, אָהן מורא, שרייענדיג כּסדר: „העכער, העכער, קינדערליך! טאַרקט אייך, שטאַרקט אייך, גאָט וועט זיין מיט אונז!“ און אַלע זענען איהם נאָכגעפלויגען, פאָכענדיג מיט אַלע קרעפטען מיט די פליגעל.

אין עטליכע מינוט אַרום האָבען זיי מיט אַמאָל ערזעהן דעם ריינעם לויטערען הימעל — נאָך נישט הויך איז געשטאַן די זון און האָט געשיינט אַזוי פריינדליך, אַזוי ליעבליך, גלייך ווי וואָלט זיי צוגעשמייכעלט. אַלע האָבען אָנגעהויבען צו קנאַקען מ די שנאָבלען פאַר פרייד. פון דעסטוועגען האָבען זיי געוואָלט אַראָבקוקען דאָס לעצטע מאָל אויף זייערע נעסטען, נאָר די גאַנצע ערד אונטער זיי איז געוואָרען אַזוי ווי פערהאָנגען מיט אַ געדיכ׳ן פאָרהאַנג פון נעבעל.

— אָט דאָ ערגיץ דאַרף זיין דאָס שטיבל, וואו אונזער נעסט איז געשטאַנען — זאָגט אונזער בעקאַנטע מוטער צו איהרע יונגע שטאָרכען. זי האָט זיך דערמאָהנט אין די צרות, וואָס זי האָט דאָ איבערגעטראָגען, און איהרע אומגליקליכע קינדערליך, ס זענען דאָ

אומגעקומען. איינער איז חאָטש אומגעקומען פֿאַר איהרע אויגען. אָבער יענער, וואו איז ער ערגיץ... און טרויעריג און שווער איז איהר געוואָרען אויפ'ן הארץ.

— עס טהוט מיר שטאַרק באַנג, וואָס די שלעכטע גאַסענ־יונגליך זעהען אונז נישט, ווי מיר זענען אַזוי הויך און זעהען די ליכטיגע זון, דאָס וואָלט געוועזען אַ שענע נקמה! — האָט געזאָגט איינער פֿון די יונגע.

— ניין, ניין מיין קינד! — האָט געענטפֿערט דער פֿאָטער.— איצט לאָמיר בעסער פֿערגעסען אַלסדינג, וואָס די שלעכטע גאַסעניונגליך האָבען אונז געטהון. נידריג איז דער וואָס ליידעט און בייגט אָן דעם קאָפּ ווי אַ קנעכט פֿאַר דעם וואָס טרעט איהם און שענדעט איהם, מיינענדיג אַז מיט זיין קנעכטליכען בייגען און קריכען וועט ער בעסער מאַכען. אָבער באַלד אַז מיר זענען שוין אַרויס פֿון די הענד פֿון אונזערע שונאים און בעדרענגער, זענען מיר שוין שטאַרק, און דאַרפֿען אַלעמען מוחל זיין און מעהר ניט דענקען וועגען נקמה. די בעסטע נקמה איז דאָס, וואָס מיר זעהען זיי נישט — און הלואי מעהר זאָלען מיר זיי שוין טאַקי נישט בעדאַרפֿען צו זעהען!

— אָמן! — האָבען אַלע שטאָרכען אויסגעשריען אויף אַ הויך קול, און פֿול מיט שִׂמְחָה און מיט מוטה האָבען זיי זיך געלאָזט פֿליהען ווייטער, ווייטער. אַלס פֿריהערדיגע האָבען זיי פֿערגעסען, דאָס גאַנצע הארץ איז געוועזען פֿול מיט איין געדאַנק: „באַלד, וועלען מיר זיין ביי זיך, אין אחער היים, און אונזער לאַנד; אויס שקצים, אויס שרעק, אויס בזיונות. ביי זיך, ביי זיך". און פֿון דעם געדאַנק איז זיי געוואָרען אַזוי זיס, אַזוי וואַרים אין אַלע אברים, און ביי די אַלטע שטאָרכען זענען פֿון פֿרייד געשטאַנען גרויסע געדיכטע טרעהרען אויף די אויסגעטרוקטע פֿערדאַרטע פּנים'ער. און מיט זייערע אַלע כחות זענען זיי געפֿייגען אַלס ווייטער, אַלס העכער.

גליקליכע רייזע אייך, ליעב, בראַווע שטאָרכען! — ווי גערן וואָלט איך אַוועק־געפֿלויגען מיט אייך!...

ב ן־ע מ י.

„אָ זי".

(פֿאָרטזעצונג)

נור איין מאָל איז אַזי געוואָהר געוואָרען, אַז ס'איז פֿאַרהאַן נאָך אַ גרויסע וועלט, אויסער דער באָבעס ויז און אויסער דער קלויז מיט'ן חֶדֶר. דאָס איז געווען אים ל"ג בעומר. אַלע יונגליך פֿונ'ם חדר האָבען נאָך צוריק מיט עטליכע טעג געשמועס פֿון דעם יום־טוב; „מען וועט געהען אויפֿ'ן באַרג סִינַי, האָט אַזי געהערט, מע נעמט זיך מיט אַלעם נוטס: געזאָטענע אייער, ביינדל... אפילו גקסערן מיט קוואַס, און, וואָס דער עיקר איז — מע שיסט מיט בויגען מיט ביקסליך, איינער גלאַט אַזוי מיט שוועבעליך צווישען צוויי שטיינער און מע לויפֿט זיך אָן אויפֿ'ן גרינעם גראָז, מען שפּיעלט זיך, מען איז ייי אַ גאַנצען טאָג.

גדליה דראַפּ, דעם שוחט'ס אַ יונגל, איינער פֿון די תלמידים, וואָס לערנען דאָ ביים מיליכינען נאָך פֿון אַר יאָהרען — האָט אָבגעקרעכצט און געוואָרפֿען די חברה אין אַ"רה־שחורה: „וואָס קומט אַרויס פֿון באַרג־סיני, אַז דער רַבִּי וועט אוי' געהען מיט אונז? אַז דער רבי איז דאָ איז מען ניט פֿריי, חאָטש וואָס יפֿין באַרג סיני... אָט ווען גאָט העלפֿט ווי פֿאַר יאָהרען... די רבּ'צין יז קראַנק געלעגען, דער רבי האָט ניט געקענט אָבטרעטען פֿון איהר... מיר זענען אַליין געגאַנגען אויפֿ'ן באַרג סיני! אוי איז געוועהן פֿרעהליך!"

„וואָס שילטסטו די רבצין? האַלט איהם איינער פֿאַר: מען מעג דען?"

— „איך שילט זי דען? פֿערענפֿערט זיך יענער: ס'מעג איהר גאָר ניט וועה טהון, נור פשוט אַזוי ליגען אין בעט, דער רבי זאָל ניט אָבטרעטען פֿון איהר".

„נו אַז מע ליגט אין בעט, איז מען דאָך קראַנק! טהוט דאָך וועה!" לאָזט איהם יענער ניט אָב.

„נו אַז מע געהט אָבער אויפֿ'ן באַרג סיני מיט'ן רבי'ן, איז ניט פֿרעהליך! איז מען ניט פֿריי!" פֿערטהיידיגט זיך גדליה.

און גאָט האָט די קינדערליך געהאָלפֿען, האָטש די ישועה איז געקומען ניט פֿון דער רבצין, נאָר פֿון אַ קראַנקען מלמד, וואָס איז געלעגען אין הֶקְדֵשׁ און האָט נאָך געהאַט אַפּעטיט צום עסען; דער רבי מיט נאָך אַ מלמד האָבען אויסגעלעגט פֿון זיינעט וועגען אַ רובעל מיט אַכציג, און האָבען אָבגעלעגט אויף ל"ג בעומר דאָס אָבצומאַכען.

און ל"ג בעומר אין דער פֿריה, ווען אַלע קינדער זענען שוין געשטאַנען גרייט, די ביקסליך אָנגעלאָדען און דער פּראָוויאַנט פֿערבונדען אין די האַנדטיכליך—און האָבען געוואַרט דער רבי זאָל ריהרען— איז אַריינגעקומען יענער מלמד און האָט דערמאַנט דעם רבי'ן, אַז זיי דאַרפֿען היינט אָבמאַכען דאָס רובעל מיט אַכציג.

„אַז ניט היינט—ווען דען?" האָט יענער געטענה'ט.

דער רבי האָט אַרומגעזעהען זיין קליין פֿאָלק: „קינדער!" טהוט ער אַ זאָג און ווערט אַנטשווינען אויף אַ ווייל, גלייך ער קען ביי זיך אַזוי לייכט ניט פּועל'ן:

„איהר וועט זיך ניט שלאָגען אויפֿ'ן פֿעלד?"

„ניין, ניין! האָבען אַלע מייליכער אויסגעשריען, אָנשטויסענדיג זיך, מיט וואָס ס'וועט זיך ענדיגען.

„איהר וועט ניט אַרומלויפֿען, ווי פֿערשאַרטע שְׁקָצִים?"

„ניין!"

„און אַז איהר וועט זיין פֿערשוויצט, וועט איהר ניט טרינקען פֿון דעם קאַלטען ברונעם?"

„ניין, חלילה!" שרייט גדליה דראַפּ העכער פֿון אַלעמען.

„און אַז איהר וועט זעהען פֿון ווייטענס שקצים'ליך?"

„וועלען מיר אַנטלויפֿען!"

— „אַנטלויפֿען — גאָר ניט צולויפֿען זיך! איהר הערט? אַלע אין איינעם צוריק אַ היים! טאָ געהט־זשע אויפֿ'ן באַרג סיני אַליין; איך דאַרף אַוועקגעהען. און דו אָזי וועסט אויך געהן?"

„יאָ", ענפֿערט אָזי.

„צי וועסטו אפֿשר וואַרטען, ביז די דיענסט וועט קומען דיך אַ־היים געהמען?"

„יאָ", ענפֿערט ער ווידער גלייכגילטיג.

„נו, איז נאָך בעסער. איהר זאָלט זיך פֿיהרען שטיל, קינדער, איהר הערט?"

„יאָ, יאָ, רבי, שטיל!" האָט גדליה געָערוב'ט; און באַלד דער רבי איז אַרויסגעגאַנגען, האָט דאָס יונגע פֿאָלק זיך געריהרט. —

אָזי קום אויך מיט אונז! האָבען חברה זיך געווענדט צו איהם.

אָזי'ן האָט זיך ניט געוואָלט געהען אַליין, ס'הייסט אָהן דער דיענסט אַזא ווייטען מַהֲלָך ווי אויפֿ'ן באַרג־סיני: ער געדענקט, אַז דאָרט

איז אַ רויך מיט פלאַקער... ניט ווייט איז דער יַם מיט טויטע דערטרונ־קענע מִצְרַיִים... מיט עַמָלֵק׳ן — נאָר די קינדער האָבען געזאָגט — קום! און „ניט פאָלגען“ איז ניט געווען זיין טֶבַע; ער איז ניט ווילענדיג אויך מיטגעגאַנגען. —

חברה זענען אַרויסגעגאַנגען פון „דער שטאָדט שטיל, געהאַלטען וואָרט. נאָר קוים זענען זיי אַרויס אויפ׳ן גראָז, האָט זיך נדליה ניט איינ־געהאַלטען: ער איז אַוועקגעלאָפען פאָרויס אויף אַ היבשע שטרעקע, און אַלע ווײַלע זיך אומגעקעהרט צו דער חברה: „נו, גיכער! שרייט ער: וואָס קריכט איהר, ווי די מייזליך?“ ער וואָלט זיי אויפ׳ן אַקסעל אַריבערטראָגען, און נור זיין ווי גיכער און וואָס ווייטער. —

חברה הויבען אָן אונטערלויפען. צושפּרונגען. אַזוי קען ניט נאָכ־האַלטען. אַלע ווײַלע פאַלט ער... גדליה שרייט פון דער ווייטענס: „הויב דיך אויף, אַזי׳לע!“ אַזוי פאָלגט, הויבט זיך אויף. ער שלעפּט זיך קוים אויף דעם באַרג. פון דאָרט האָט מען זיך גדאָרפט אַראָבלאָזען אין אַ טיעפען, ברייטען, גרינעם טאָהל, וואו רעכטס און לינקס האָבען זיך געפּיטערט שאָף, יונגע לעמעליך זענען פריי אַרומגעשפּרונגען און געשריען „מע!“... קינדער פון טהייל חדרים ליגען שוין נאַזענדיג און קוקען אין הימעל אַריין. טהייל עסען דעם פּראָוויאַנט, טהייל שפּרונגען אַרום, טראַכטען אויס נייע שפּיעלען. ווייט אַקעגען האָט זיך צולעגט אַהן צערעמאָניע אַ זילבערנער טייך גלייך קעגען הימעל. ער זעהט אויך אויס יום־טוב׳דיג: ער איז צופרידען מיט די געסט. אויף יענער זייט טייך פּונים אַקעגענדיגען באַרג, פון וואַלד האָט זיך געוויזען איין אַלעע פון צוויי שורות געדיכטע, הויכע בוימער, וועלכע האָט באַלד געהאַפּט אין דער זייט אַריין, גלייך דער וואַלד וויל דיר ווייזען אַביסיל פון דעם וואָס ער פערמאָגט דאָרט בְּסוֹד, און ס׳איבעריגע האַפּט ער צוריק, זאָלסט טאַקי ניט וויסען דערפון...

עס האָט אַ בלאָז געטהון מיט קיהלען, פרישען, עטוואָס פרייען...

חברה זענען געבליבען שטעהען אויף אַ ווײַלע. ס׳האָט ווי אָבּ־גענומען ביי זיי דער לשון... אין די הערצליך האָט זיך עפּיס אַ וואָרף געטהון... זיי האָבען דערפיהלט דאָס, וואָס ס׳פעהלט זיי געביך אַ גאַנץ קייליכיג יאָהר...

„איי!“ האָט גדליה דראפּ אַרויסגעזאָגט.

„האַ—אַ!“ האָט זיך ביי די איבעריגע אַרויסגעריסען.

זיי האָבען נור וואָס געוואָלט הויבען פּיסליך זיך אַראָבצולאָזען פון באַרג, האָט זיך אַזוי פּלוצלינג׳ צוויינט מיט אַ קוֹל, אַז ס׳איז שווער געווען צו דערקענען אין דעם אַ קוֹל פון אַ קינד.

„וואָס איז אַזוי?“ האָבען זיי זיך אַלע אַ וואָרף געטהון צו איהם.

„כ׳ האָ׳ מורא!“ חליפּעט ער.

„פאַר וואָס?! פאַר וועמען?!“

„כ׳ האָ׳ מורא... כ׳זאָל ניט אַריינפאַלען... אין טייך אַריין!“

„דו נאַר, האָבען חברה אויסגעשאָסען אַ געלעכטער: ווי קומסטו נאָך צום טייך? ער איז נאָך גענוג ווייט! אפילו גדליה דראפּ זאָל וואַר־פען פון דאַנען אַ שטיינדיל, וואָלט ער נאָך ניט געטראָפען צום טייך!

„אָט איז ער דאָך—דער טייך!“ ענפערט ער דערשראָקען.

איהם האָט זיך אויסגעוויזען, אַז פון דעם באַרג אַראָב דאַרף מען זיך גלייך אַריינקייקלען אין טייך אַריין.

קינדער האָבען איהם אָנגעהויבען אויסרעדען, געבען צו פערשטע־הען, אַז מען פאַלט ניט אַריין. איינער איז אַוועקגעלאָפען פאָרויס, און זיך אומגעקעהרט, כדי צו דערווייזען דעם איינגעשראָקענעם הייס־קינד, אַז מען פאַלט ניט אַריין. מ׳האָט איהם איינגעבעטען, ער האָט געמאַכט נאָך עטליכע ציטעריגע טריט. די קינדער האָבען איהם געמוזט פיהרען ביי די הענד, ווייל באַרג אַראָב איז ער אויף זיין לעבען נאָך ניט גע־גאַנגען. אויף יעדען טריט איז ער שיער ניט געפאַלען.

נאָר אַזוי הויבט אויף די אויגען און דערזעהט דעם וואַלד אַקעגען זיך.

„וואָס איז אָט יענס?“ פרעגט ער האַלב וויינענדיג.

„ס׳אַ וואַלד, נאַריניו!“

„אַ וואַלד!“ שפּאַנט ער אויס די אייגליך אויף די קינדער און הויבט אָן וויי׳ען.

„וואָס וויינסטו? נאַרעלע! לעגען זיך די קינדער אַוועק: ס׳איז דאָך אַ וואַלד, אַ גרינער וואַלד, וואו פייגעליך שעפּטשען אַזוי שען, און ס׳איז גרין.. און ס׳איז מחיה׳דיג!“...

„ניין, שפּאַרט ער זיך: ס׳זענען דאָ פאַרהאַן חיות רעות... מיט לייבען.. מיט שליינג.. מיט ווײַזעלטיהרען.. מיט פרעש“...

חברה זעהען — זיי וועלען מיט איהם גאָר ניט מאַכען. ער נעמט נור אומזיסט צו די צייט. און צייט איז דאָ אַזוי טייער! אַזוי טייער! אַ קלייניגקייט—איין טאָג — אַ גאַנץ יאָהר! אַ גאַנץ קייליכיג יאָהר! וועז נאָך, אַז ניט היינט? שבת דאַרף מען געהען לערנען פֶּרֶק... ווינטעריגע שַׁבָּתִים—בָּרְכִי נַפְשִׁי זאָגען... יָמִים־טוֹבִים לאָזט דער טאַטע ניט אָב פּונים אויג... ווע נאָך, אַז ניט ל״ג בעומר?“

„וועסט אַהיימגעה׳ען, אַזי? מאַכט גדליה דראפּ מיט אַמאָל אַ סוֹף פון דער זאַך.

„יאָ“, חליפּעט אַ.

גדליה רעדט אָן איינעם פון דער חברה, ער זאָל איהם אונטער־פיהרען: „מיר וועלען אַ וואַרטען אויף דיר, נאָר זאָלסט זיך ניט פער־זאַמען!“ זאָגט ער איהם אָן.

דער שליח ווַרפט אַראָב די שטיוועליך פון די פיס, כדי ער זאָל צוריק וועגס קענען גיך קומען צולויפען; ער פיהרט אַזיין צוריק איבער דעם באַרג צָאַב, פיהרט איהם אַרויס אויפ׳ן וועג. „אַ יאַ, אַזי, האָסט שוין ניט מוֹא?“ פרעגט ער איהם: „אַ יאָ, איך זאָל מיר שוין אומקעהרען, און דו׳וועסט שוין געהען גלייך מיט דעם וועג. גלייך — גלייך ביז צום חדר!“

„יאָ“, ענפּעט ער ציטערנדיג, און וואָגט ניט אָבצוּווענדען דעם חבר. —

דער שליזאיז באַלד נֶעֱלָם געוואָרען, ווי פון שטייגיל אַ פייגער־לע אין וואַלד אַ׳ין.

אַזי האָטיך געלאָזט געהען אויפ׳ן וועג וואו דער חבר האָט איהם געהייסעיער פיהלט׳ זיך דאָס ערשטע מאָל אין לעבען איינער אַליין אונטער יאָ ברייטען, ווייטען הימעל, אויף אַ ברייטען, לעדיגען פלאַטץ. ער, ז׳, אַזאַ פיצעלע, פינינקעלע — אויף אַזאַ גרויסער ערד! עס לויפּט איז איבער אַ שרעק איבערין לייב. ער קאָרטשעט זיך איין. נאָר ער הויבי פאַרזיכטיג די דינע, דאַרע פיסליך, די הענד אַ ביסיל אַוועקגעשפּאַ׳ בויגען־אָרטיג פּונים גוּף, גלייך ער געהט אויף איין אויס־געצויגענעם ווריק. ער הויבט אויף די אויגען און דערזעהט פון דער ווייטענס עס מיני מענשען געהען... אַזי בלייבט שטעהען ניט טויט ניט לעבעדיג: ;דאָרט איז דער באַרג סיני, פאַלט ער אַריין אין אַ מורא,

איז דאָך דאָ ניט ווייט דער מִדְבָּר... מיט מִצְרַיִם... קענען די מענשען זיין מְדְיָנִים מיט יִשְׁמְעֵאלִים... וואָס קויפען קינדער!

ער וויל אַנטלויפען, נאר פון זינט ער האָט געוואָלט ביז זיינע פיסליך האָבען געפאָלגט און גערירט זיך צום לויפען—זענען די מדינים נעהנטער געקומען, טאַקי ממש נעבען איהם...

דאָס זענען געווען ניט קיין מדינים, ניט קיין ישמעאלים, נאר פויערן פון דער שטאָדט. צווישען זיי איז געווען די גוי'ה וואָס מעלקט ביי דער באָבע'ן די קוה. זי האָט איהם דערקענט, און האַלב אויף יודיש האלב אויף גויש, וויל זי איהם נעהמען צו זיך; נאר ער צולעגט זיך אויף דער ערד און שרייט: „באָבע!" ניט מיט זיין קול.—

די גוי'ה האָט זיך איבערגע'צֵלֶם'ט, גענומען איהם אויף די הענד און אהיימגעטראָגען. —

די באָבע האָט זיך געוואָלט דערהרג'נען: דאָס קינד האָט זיך אי צוגעקיהלט, אי זיך דערשראָקען!" זי האָט באַלד דאָס העלדזיל ארומגעלעגט מיט „גאַרטשיצע מיט חֵלֶב", דאָס קעפיל מיט אַ פייכטען האַנדטוך אָנגעצויגען, און געשיקט רופען די מוּמחי'טע זאָל איהם אָבשפּרעכען און וואַקס אויסגיסען.

און וואָס פאַר אַ משוּגה'דיגע צוּרות ס'זענען אַרויס אויף דעם אויסגאָס! רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! ניט צו דערקענען צי אַ רוּח, צי אַ מענש, צי עפּים וואָס! אַזוי איז אַלעס אין איינעם אויסגעמישט! נור איין אַזי וואָלט אפשר דערקאָנט אַ קאָפּ פון אַ מדיני, מיט אַ קאפּיטע פון אַ וויזעלטיהר מיט פרעש... מיט אַ וואַלד, אַ בארג, אַ טייך!

אַזי איז געלעגען צו בעט עטליכע טעג. דער רבי האָט געהאָט אַ שוואַרצען סוֹף: „ווי לאָזט מען אַזאַ קינד אויף הֶפְקֵר אַליין געהען אויפ'ן באַרג סיני?" — האָט די באָבע געטענ'ט און האָט איהם נור דעם באָרד געוואָלט אויסרייסען.

„איהר גלייכט איהם צו יענע אַנדערע קינדער? איז אויף איהם די מוהמע רבקה אָנגעפאַלען: יענע זענען געזונטע שקצים, און דאָס איז אַ רוּחני!"

„אַזאַ איידעלע זאַך!" וויינט אונטער די מוטער. —

„ט'האסטו זי מיט איהר! פאַלט אויף איהר אַרויף טאַקי די זעלבע מוהמע רבקה: נו און אַז ניט אזא איידעלע זאך, משמע מעג מען זיך שוין אַזוי בעגעהען מיט אַ קינד! איהר האָט גאָר קיין מורא ניט! ווען ס'אויף מיר, וואָלט איהר געגאַנגען "סאמביר"!"

דער רבי האָט זיך שטאַרק פערענטפערט, צוגעזאָגט אויף ווייטער, און געשוואָרען זיך, אַז ער האָט שוין יענע „קינדער, געזונטע שקצים" גוט מְקַיֵים־פּסק געווען, און מ'האָט איהם קוים־קוים געשענקט דעם „סאמביר". דאָך האָט אָזי אַזוי גיך נאָך ניט געקענט ווידער אָנהויבען געהן אין חדר. עס האָט זיך ביי איהם אַלץ געעפענט און פערמאַכט אַ נייע וואונד אויף די קניכליך און אויף די עלענבויגענס פון דעם, וואָס ער איז אין יענעם טאָג נאָך אַנאַנד געפאַלען און צושלאָגען זיך אַלץ אויף איין אַנדער אָרט.

„אָט האסטו דיר פונ'ם באַרג סיני!" ברומט אַלץ די באָבע.

(ענדע קומט)

יהודה שטיינבערג.

איבער דער גרויסער וועלט.

די אַמעריקאַנישע פינקטליכקייט.—די אמעריקאַנישע צייטונגען זענען שוין פון לאַנג בעריהמט מיט זייער גיכקייט צו בעקומען און פערברייטען וועלטליכע נייעס. איצט בעשרייבט איין ענגלענדער, וואָס איז געווען אין ניו־יאָרק דעם 6־טען סעפּטעמבער ווי אין פערלויף פון איין שעה האָט שוין גאַנץ ניוארק געוואוסט אַלעס, וואָס עס האָט פּאַסירט מיט דעם פּרעזידענט מאַק־קינליי. אין דעמזעלבען טאָג—שרייבט דער ענגלענדער — בין איך געווען אין אַ רעדאַקציע פון איינע פון די וויכטיגסטע צייטונגען אין ניו־יאָרק. זייגער 4 מיט 29 מינוטען האָט פּלוצלינג געקלונגען ביים טעלעפאָן. דער הויפּטרעדאַקטאָר, וועלכער האָט גראָד דאַן געשריבען אַ בריעף, איז באַלד צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן:

— האַלאָלי!

— האַלאָלי! אויף דעם פּרעזידענט מאַק־קינליי האָט מען 2 מאָל געשאָסען. די פערוואונדונג איזט שטערבליך.

— ווער רעדט?

— די צייטונגס־געזעלשאַפט!

— זאָגט מיר אַלעס בפּרטות.

— קיין נענויערע ידיעות האָבען מיר נישט.

— דאַנקע.

דער רעדאַקטאָר איז גלייך צוגעלאָפען צו דער טובע (אַ רעהר זיך אויפצורעדען מיט דער דרוקעריי).

— מען זאָל באַלד פאָרבערייטען איין עקסטרא בלאַט. קלויבט אויס די גרעסטע אותיות, דרוקען מיט רויטער פאַרב דעם ווייטערדיגען טעקסט: „דער פּרעזידענט, בעזוכענדיג די אויסשטעלונג אין בופאַלא, האָט בעקומען 2 מאָל געשאָסען. די פערוואונדונגען זענען שטערבליכע". אין 7 מינוט שפּעטער זענען שוין הערוים אין די גאַסען 200 צייטונגסטרעגער מיט פּעקליך פון דעם עקסטרא בלאַט אונטער די אָרעמס. ביז דאָס איז פאַרטיג געוואָרען האָט דערווייל דער הויפּטרעדאַקטאָר פונאַנדערגעשיקט 2 קוריערען (משרתים) אויפזוכען אַ צווייטען רעדאַקטאָר פון דעם בלאַט און דעם הערויסגעבער. דער צווייטער רעדאַקטאָר, וואָס איז דאַן געווען נאָהענט פון רעדאַקציע ביי אַ פריזירער, איז תיכף אריינגעלאָפען איין האַלבע באָרד אַ אָבגעגאָלטע, און די צווייטע נור אָנגעזייפט. דער הערויסגעבער איז געווען אין קלוב און דאָך איז ער ביז אין 6 מינוט שוין געקומען צולויפען אין רעדאַקציע. ניט רעדענדיג מיט קיינעם אַ וואָרט, איז ער גלייך צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן:

— איך בעט צו פערבינדען מיין דראָהט מיט איינער פון די רעדאַקציעס אין בופאַלא.

— פאַרטיג.

— איך צאָהל 100 דאָלאַר פאַר יעדע מינוט און איך בעט מיר צו געבען גענויערע ידיעות, אַלץ וואָס איהר ווייסט וועגען דעם צופאַל מיט'ן פּרעזידענט.

גלייך האָט ער בעקומען אַנטוואָרט:

— אויף מאַק־קינליי איז מען בעפאַלען אין דער מוזיק האַלע א. ז. וו. מיט 12 מינוט שפּעטער, דאָס הייסט 4 אזייגער מיט 48 מינוטען האָט זיך שוין בעוויזען אַ צ ו ו י י ט ע ם עקסטרא בלאַט, אין וועלכען עס זענען שוין געווען בעשריעבען איינינע פּרטים פון דעם בעפאַל אויף דעם פּרעזידענט, זיין פּאָרטרעט און דער פּלאַן פון דער גאַנצער אויסשטעלונג אין בופאַלא.

אונטערדעסען איז דער הערויסגעבער ווידער צוגעגאַנגען צום טעלעפאָן און האָט געבעטען, מען זאָל איהם ברייננען אין פערבינדונג מיט דער דירעקציאָן פון דער באַהן.

— צי קענט איהר מיר נישט געבען איין עקסטרא צוג קיין בופאַלא?

— אויף ווען?

— באַלד.

— פאַרטיג.

מיט 25 מינוט שפּעטער איז שוין געלאָפען פענדאָס איין עקסטרא צוג, וועלכער האָט מיטגעפיהרט 2 פאָטאָגראָפען, 2 צייכנער און 5 רע־

דאָקטאָרען פֿון דער צייטונג. איינער פֿון די רעדאַקטאָרען האָט פֿון איילע־ניש אפילו דעם ראָק נישט אָנגעטהון און איז געפֿאָהרען בלויז אין דער װעסט.

דערװייל זענען שוין הערויס פֿרישע עקסטרא בלעטער נו׳ 3 און נו׳ 4, אין וועלכע עס האָבען זיך שוין געפֿונען גענויע ידיעות פֿון דעם צו־פֿאַל, פּאָרטרעטען, געשפּרעכען און מיינונגען פֿון סענאַטאָרען, פּאָליטיקער און פֿון די גרעסטע חירורגען, איינדריקע פֿון פּובליקום, 15 פּראָטעסט בריעף, וועלכע זענען געווען אָנגעשריעבען פֿון הונדערטער מענשען, 300 קאָנדאָלענץ דעפּעשען, אויך די ביאָגראַפֿיע פֿון דעם וויצע־פּרעזידענט ראָזאַוועלט וכדומה. און דאָס אַלעס איז געשעהן אין אַ משך פֿון 60 מינוטען?

צו בעוואונדערן איז — זאָגט דער ענגלענדער — דאָס אַלעס האָבען די מענשען געטהון מיט קאַלטעם בלוט, נישט אויפֿגערעגט נאָר סיס־טעמאַטיש ווי איין גוט גערעגעלטע מאַשינע. —

דער פֿאָנאָגראַף אַלס הילפֿס־אַפּאַראַט אין דער מעדיצין. — כמעט ביי דאָס רוב קראַנקהייטען מוז דער דאָקטאָר אויסהערען און אויסקלאַפּען געוויסע טהיילען פֿון דעם קראַנקענס קערפּער, כדי דורך דעם אָבקלאַנג, וואָס הערט זיך פֿון אינעווייניג, צו דערקענען די קראַנקהייט אָדער אין וועלכער מדרגה זי איז (צום ביישפּיל ביי לונגען קראַנקהייטען איז דער עיקר צו הערען, אויב די לונגען חריפּען ביים הוס־טען, ביים ציהען דען אָטהעם און ווי שטאַרק וכדומה). זעהר אָפֿט טרעפֿט אַז דעם דאָקטאָר איז נייטהיג צו וויסען, ווי האָט זיך געהערט די שטימע, דאָס הוסטען ביים אָנהויב פֿון דער קראַנקהייט אין פֿערגלייך מיט דער שטימע און אָבקלאַנג אין מיטען דער קראַנקהייט, כדי צו וויסען אויב די קראַנקהייט ווערט שטאַרקער אָדער פֿערקעהרט — עס נעהט צו בעסער. דאָס איז אָבער דעם דאָקטאָר זעהר שווער צו געדענקען פֿון איינמאָל ביז צום צווייטען. בעשרייבען אַזעלכע זאַכען לזכרון קען מען אויך נישט. דע־רום האָט מען איצט אָנגעהויבען זיך צו בעהעלפֿען דערצו מיט׳ן פֿאָנאָ־גראַף. מען האָט צוגעריכט דעם פֿאָנאָגראַף, אַז ער זאָל קענען אויפֿנעהמען ׳עדען אָבקלאַנג, יעדען קול, וואָס הערט זיך פֿון אינעווייניג, בשעת דער דאָקטאָר הערט אויס און קלאַפּט אויס דעם קראַנקען, אויך זיין שטימע, זיין הוסטען א. ד. ג. און דאָס בלייבט אין פֿאָנאָגראַף. נאָכהער אַז דער דאָקטאָר אונטערזוכט דעם קראַנקען צום צווייטען, צום דריטען מאָל א. ז. וו. נעהמט מען די פֿאָנאָגראַפֿען פֿון די פֿריהערדיגע אינטערזוכונגען און מען הערט דעם חילוק אין די שטימען פֿון פֿריהער ביז שפּעטער, קען שוין דער דאָקטאָר גרינג און ריכטיג אונטערשיידען, אויב די קראַנקהייט נעהט צו ערגער אָדער צו בעסער. —

ליטעראַרישע נייעס.

דעם 25־טען אלול איז געפּייערט געוואָרען אין וויען דער 50־יאָהריגער געבורטסטאָג פֿון אונזער בעוואוסטען שריפֿטשטעלער ראובן א. ברוידעס. זיין שריפֿטשטעלערישע אַרבייט האָט זיך אָנגעהויבען אין דער צייט פֿון השכלה. אין יענער צייט איז ברוידעס געוועזן איינער פֿון די ערשטע, וואָס האָבען געשטריטען פֿאַר ליכט און בילדונג. ער האָט דאַן פֿערעפֿענטליכט פֿיעל וויסענשאַפֿטליכע און פּובליציסטישע אַרטיקלען אין „הלבנון", „המליץ" און „הכרמל". פֿון פּובליציסטישע און וויסענ־שאַפֿטליכע אַרבייטען איז ברוידעס אַריבער צו דער שענער ליטעראַטור. אין זיין ערשטער ערצעהלונג, וואָס איז געוועזן געדרוקט אין „הַשַּׁחַר" זעהט מען שוין אַרויס דעם צוקונפֿטיגען טאַלאַנט. קונה־שם געוועזן האָט זיך ברוידעס אין דער העברעאישער ליטעראַטור מיט זיינע שענע צוויי ראָמאַנען: „הַדָּת וְהַחַיִּים" און „שְׁתֵּי הַקְּצָוֹת".

ראובן ברוידעס איז אויך בעוואוסט אַלס גרינדער און הערויסגע־בער פֿון צייטונגען. אין די 70־ער יאָהרען האָט ער צוזאַמען מיט גאָט־לאָבערן אַרויסגעגעבען דעם זשורנאַל „הַבּוֹקֵר אוֹר" און דערנאָך האָט ער אַרויסגעגעבען דעם זשורנאַל „הַיַּהֲדוּת" און „הַזְּמַן". די ציוניסטישע בעוועגונג האָט אין איהם אויפֿגעוועקט נייע קרעפֿטען. די לעצטע יאָהרען האָט ער זיך פֿיעל אָבגעגעבען מיט דער ציוניסטישער פּראָפּאַגאַנדא. צו דעם־זעלבען צוועק האָט ער אויך אַרויסגעגעבען אין גאַליציען ציוניסטישע זשאַרגאָנישע צייטונגען: „הכרמל", „דער וועקער", „יודישעס וואָכענבלאַט". די לעצטע צייט האָט ער רעדיגירט די זשאַרגאָנישע „וועלט". ברוידעס איז אויך איין מיטאַרבייטער פֿון אונזער „יוד".

יצא לאור ונשלח להחותמים

„הדור" Nr. 41

וזה תכן עניניו:

הרחבת הגבולים. — יוסף קלוזנער.
בארצות המערב. ל״ה. — ש. ב״ד.
השקפה על דברי המדינות.
מאורעות ומעשים.
עדוארד בערנשטיין. א. ב. — ד״ר ש. בערנפלד.
סתו (שיר). — א. הופנשטיין.
חיים (רשימה). — י. ראבינוביץ.
בקרת: כל אגדות ישראל — שופר.

תנאי החתימה: באוסטריה־אונגריה: לשנה 14 קראָנען, לחצי שנה 7 קראָנען, לרבע שנה 3,50 קראָנען. ברוסיה: לשנה 6 רו״כ, לחצי שנה 3 רו״כ, לרבע שנה 1,50. באשכנז לשנה 12 מארק, באנגליה לשנה 12 שילינג. בשאר ארצות לשנה 17 פרנק. בארץ ישראל לשנה 15 פראַנק.

להחותמים על „הדור" ו„השלח" ביחד, יוזל המחיר בשני ר״כ,

והיה המחיר: לשנה 10 ר׳, לחצי שנה 5 לרבע שנה 2,50.

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.

השלח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המו״ל: חברת „אחיאסף". העורך: אשר גינצברג.

שנה רביעית

יצאה לאור החוברת השמינית

וזה תכן עניניה:

א) סניגורא. (השקפה היסטורית, ב). — ד״ר ש. ברנפלד.
ב) חקי יחזקאל ביחוסם אל תורת משה. — דר. ש. קרויס.
ג) רשימות אמן עברי. — ראובן בן מרדכי בריינין.
ד) הכתב והמכתב. (סוף). — א. שולמאן.
ה) התלמוד (סקירת כללית, המשך). — תלמודי.
ו) הקבצן העור (ספור. סוף). — אליהו מיידאניק.
ז) הרי גלבוע. (שיר). — א. ליבושיצקי.
ח) תרגום צרפתי חדש לכתבי הקדש (בקרת). — ד״ר דוד ניימרק.
ט) שפת עבר וספרותה באמריקה. — מ. ז. רייזין
י) רועים ועדריהם (ה). — מ. חשמונאי.
יא) ענינים שונים (מכתב אל העורך. מרדכי בן הלל הכהן. — כיצד מבקרים. א. ז. ראבינאוויטש).

מחיר החתימה לשנה: ברוסיה 6 רו״כ, באוסטריה-הונגריה 16 קראנען, באשכנז 13 מארק, בשאר ארצות 17 פראנק, בארץ-ישראל 15 פראנק.
לחצי שנה: חצי המחיר הנ״ל.

לחותמים על „השלח" ו„הדור" ביחד יוזל המחיר בשני רו״כ, וישלמו לשנה 10 רו״כ, לחצי שנה 5 רו״כ, לרבע 2.50 רו״כ.

כתבת השלח:

Издательство „АХІАСАФЪ" Варшава.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Red. M. Berkowicz — Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer Krakau.

!!! ВНИМАНІЮ ДАМЪ !!!

Контора модныхъ журналовъ и выкроекъ

Подписка, продажа и высылка отдѣльн. нумерами всевозможныхъ заграничныхъ модныхъ журналовъ. Каталоги по требованію.

Я. А. Пожарикъ Варшава, Долгая 37.

ПОСТУПИЛЪ ВЪ ПРОДАЖУ

Литературно-Художественный Сборникъ

„Помощь евреямъ, пострадавшимъ отъ неурожая“

(Большой томъ 4°, IX + 500 стр.).

Содержаніе: Вл. Потемкинъ, Нѣсколько словъ по поводу Сборника.—**Вл. Короленко**, Огоньки.—**Акад. Ив. Янжулъ**, Какъ я трусъ праздновалъ.—**М. Лохвицкая**, Мученикъ нашихъ дней, стих.—**Э. Зола**, (перев. Р. М. Хинъ). Въ защиту евреевъ—**Проф. В. Бузескулъ**, Профессоръ-гуманистъ.—**Проф. А. Чупровъ**, Общества взаимопомощи въ Италіи,—**К. Бальмонтъ**, Цвѣтокъ стих.—**Проф Б. Чичеринъ**, Изъ письма къ Н. К. Ренненкампфу.—**С. Я. Надсонъ**, Неизданное стихотвореніе.—**Проф. К. Тимирязевъ**. Творчество природы и творчество человѣка.—**Проф. М. Ковалевскій**, Новыя данныя о Ж. Ж. Руссо. **Л. Мельшинъ**, Ферганскій орленокъ.—**Д-ръ Н. Баженовъ**, Больные писатели и патологическое творчество.—**Пр.-доц. П. Новгородцевъ**, Реставраціонный идеализмъ Гегеля въ изображеніи Гайма.—**Семенъ Юшкевичъ**, Невинные.—**Петръ Струве**, Къ литературно-общественной исторіи крестьянскаго вопроса.—**Петръ Кожевниковъ**. На Гудаурѣ.—**Проф. И. Сѣченовъ**, Участіе органовъ чувствъ въ работѣ рукъ у зрячаго и слѣпого.—**П. Я.** Сонъ на чужбинѣ, стих.—**П. Обнинскій**, Ограбленныя слова.—**Кн. В. Барятинскій**, Горе.—**Пр.-доц. С. Булгаковъ** Къ вопросу о законодательномъ регулированіи домашней промышленности.—**А. Дьяковъ**, Изъ записной книжки стараго любителя природы.—**В. Вересаевъ**, „Изъ Гезіода“.—**Проф. В. Герье**, Изъ исторіи вѣротерпимости.—**Вѣра Потемкина**. Соринка.—**Пр.-доц. А. Кизеветтеръ** Русская утопія XVIII столѣтія.—**Георгъ Брандесъ** (пер. Р. М. Хинъ), Россія.—**Проф. Н. Стороженко**, Философія Донъ-Кихота. – **Т. Щепкина-Куперникъ**, Памяти И. И. Левитана, стих.—**А. Е. Грузинскій**, П. В. Шейнъ.—**Н. В. Тепловъ**, Изъ новой литературы о Бастиліи.—**Вл. Соловьевъ**. Талмудъ и новѣйшая литература о немъ въ Австріи и Германіи,—**П. Я.** Именемъ любви, стих.—**А. Дживелеговъ**, Бисмаркъ и Лассаль.—**К. Бальмонтъ**, Соединенные, стих.—**Проф. Ѳ. Мищенко**, Антигона Креонтъ,—**К. Бальмонтъ** Праздникъ свободы, стих.,—**Пр.-доц. М. Туганъ-Барановскій**, О законѣ паденія нормы прибыли Маркса.—**С. Шамбинаго**, Слѣды непосредственнаго вліянія евреевъ, сказавшіеся въ памятникахъ древнерусской письменности.—**Ж. Дарместетеръ** (пер. Ел. Герье), Раса и Традиція.—**Пр. доц. С. Котляревскій**, Историческое значеніе проповѣднической литературы во Франціи XIII вѣка.—**Юрій Веселовскій**, Евреи въ изображеніи современныхъ французскихъ беллетристовъ.—**Н. Никольскій**, Іудеи при Маккавеяхъ и Асмонеяхъ,—**М. Горькій**, Погромъ.—**Максъ-Нордау** (перев. М. Лунцъ), Сіонизмъ.—**Александръ Савинъ**, Замѣтка о первоначальномъ накопленіи въ изображеніи Маркса,—**Вл. Каллашъ**, Школьныя литературныя общества 20-хъ гг. XIX в. **Пр.-доц.—Н. Романовъ**, Основныя черты творчества Джотто, **В. Б.** (А. И. Герценъ) Изъ писемъ путешественника.—**А. Вербицкая**, Эстетика.—**Вл. Неждановъ**, Въ сумеркахъ, стих.—**А Субботинъ**, Настоящее положеніе еврейскаго вопроса.

Автографы Э. Зола, И. С. Тургенева и А. И. Герцена.

Рисунки Л. Пастернака, В. Сѣрова, В. Переплетчикова, А. Архипова, С. Иванова, В. Полѣнова, И. Левитана и И. Рѣпина.

Складъ изданія: въ Спб.—въ конторѣ „ВОСХОДА“

Площадь Б. Театра, 2, Телефонъ 955.

Въ Москвѣ—у **В. О. Гаркави**, Арбатъ, Никольскій пер. соб. домъ.

Цѣна Сборника 3 р. 50 к. Пересылка за 4 фунта.

Продается во всѣхъ книжныхъ магазинахъ и въ издательствѣ "Ахіасафъ" въ Варшавѣ.

! ! נייעם ! ! נייעם

ברוכבענדער עלעקטרא־גאל־ וואנישע היילען גרינדליך נאך קורצען געברויך, ווי עס איז איבער־ צייגט געווארען, אז נאך 3 מאָנאט־ ליכען טראגען, ווירד דער ברוך פאָללשטענדיג אויסגעהיילט. פרייז פאָן איינער זייטע 6 רובל, צווייזייטיג 10 רובל. בויכבינדען פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואָלענע פיס, אונד פערשיע־ דענע אנדערע כירורגישע ארטיק־ לען — צו בעקומען נור ביים אָפטישען-כירורגישען געשעפט אונ־ טער דער פירמא: אלעקסאנדער סענאטאָרסקא 22 ווארשוי.

אדרעססע:

„АЛЕКСАНДРЪ“
Сенаторская ул. № 22,
Варшава.

דא עס האט זיך געצייגט דאס מען מאכט נאך דיעזע ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערק־ זאם צו זיין אויף די אָריגינעלע יט׳ן סטעמפעל פאָן אונזער פירמע.

יודישער פאלקסקאלענדער

** תרס״ב **

זיעבענטער יאהרגאנג.

מיט ליטעראַרישע אַרטיקלען פון דר. מ. נארדוי, ראובן ברייני, י. ל. פרץ, מ. ווירטה, יוסף קלויזנער, ג. באַדער, י. וואַרטסמאַן און מיט בילדער און אילוסטראַציאָנען.

— פרייז 30 קאפ׳ מיט פאָרטאָ 40 קאָפ׳. —

צו בעקומען ביי:

Издательство „АХІАСАФЪ“, Варшава.

עס זענען אויך צו בעקומען די יאהרגעננע תרנ״ט תר״ס און תרס״א צום פרייז 30 קאפ׳ מיט פארטאָ 40 קאפ׳.

! לוח ארץ ישראל

שנה שביעית

נערך ע״י א. מ. לונץ בירושלים.

בלוית תמונות וציורים.

כולל מאמרים ע״ד תולדות ארץ ישראל ומצבה בזמן הזה, תכונת מושבות אחינו בא״י ומעמדן, תמונות מחיי הפלחים וכו׳ ידיעות שמושיות הנוגעות לא״י ועוד.

מחירו 40 קאפ׳ עם פארטא 46 ק׳

להשיגו אצל חברת „אחיאסף“, ווארשא.

געזעללשאפט „כרמל“ ווארשא

פערקויף פון נאטירליכען וויין און קאניאק

וועלכע ווערען אויסגעארבעט אין באראן ראטהשילד׳ס

ווייגקעלערען אין די יודישע קאלאניעס אין ארץ ישראל.

פאריז 1900

די מארקע איז בעשטעטיגט
פון דער רוסישער רעגירונג

אבטהיילונג פיר יזד־רוסלאנד אין אדעסא.

לוח אחיאסף לשנת תרס״ב

שנה תשיעית.

שנות קיומו של לוח אחיאסף תשע מעידים על ערכו וטובו ועל סגולותיו הפנימיות המחבבות אותו על קהל הקוראים. הלוה וכלל ספורים, שירים, ציורים, מאמרים פובליציסתים ומדעיים השקפות על מאורעות השנה ושאלות החיים, תולדות אנשי שם המצוינים בפעולותיהם בעבר ובהוה, תמונות וציורים נהמדים וכו׳ וכו׳. בשנה זו הוספנו פרק הדש בשם „מראשית השנה עד אחרית השנה“ הכולל סקירה עמוקה משפט צדק על כל המאורע החשובים בחייהם הרוחנים של אחינו בכל הארצות במשך השנה החולפת. בכלל הוספנו בשנה זו גליונות שלמים של עצם הספר (החלק הספרותי לבד מחזיק כשלשים באגען) הכוללים ענינים רבים ונכבדים, והיתה ההוספה הזאת במקום ספר מיוחד הנספה בתור תשורה.

בלוח אחיאסף הרס״ב השתתפו כמעט כל טובי הסופרים והחכמים ואלה הם:

אלאטין צבי, ברנפלד ש. ד״ר, ביאליק ח. נ., ברשדסקי י., בראנד־שטעטטער מ. ד., ברוכוביץ י. ל., בן-ציון ש., בריינין ראובן, ברדיטצבסקי מיכה יוסף, גורדון יהודה ליב (המנוח), דאליצקי מ. מ., הורוויץ מ. מ., הופנשטין א., זינגער א., יצחק בן אשר, כהן יעקב, לורוויפול א. לילענבלום מ. ל., מרדכי בן הלל הכהן, סולער ד״ר, פרישמאן דוד, פרידבערג א. ש., ציטראן ש ל., קלויזנר יוסף, קפלן יעקב, ראבינאוויטש א. ז., שולמאן א., שטיינבערג י.

ואלה התמונות אשר באו בלוח אחיאסף תרס״ב:

1) ר׳ זכריהו פראנקעל. 2) פרופ׳ מ. פיליפזאהן. 3) מאיר איש שלום. 4) אליעזר שולמאן. 5) יצחק ליבוש פרץ. 6) י. י. וויסבערג. 7) ד״ר איזידור זינגער (מיסד הענציקלופעדיע העברית. 8) היהודים בכינה. 9) ר׳ משה מנטיפיורי בימי שחרותו. 10) ר׳ משה מנטיפיורי בימי זקנתו.

מחיר הלוח 1 רו״כ 1,30 עם פארטא רו״כ.
מכורך 1,40 רו״כ עם פארטא 1,70 רו״כ.

Издательство „Ахіасафъ“, Варшава.
VERLAG „ACHIASAF“, WARSCHAU.

Парижская папиросная бумага

„Ле Дерніеръ Картушъ“

требовать исключительно гильзъ а также папиросныхъ книжекъ изъ настоящей французской бумаги „Ле Дерніеръ Картушъ“

Бумажка эта признана Химич. Лаборатр. Варшав. Императ. Университета САМОЮ ЛУЧШЕЮ.

Образцы бумажки разныхъ сортовъ высылаетъ безплатно.

ТОРГОВЫЙ ДОМЪ

Л. ЗИЛБЕРЛЯСТЪ

въ ВАРШАВѢ

Граничная улица № 6.

אומזיסט פראספעקט פון חעמישע וועשעריי און בעטפעדערן רייניגונג
М. Салямонъ Бѣлостокъ Никол. ул.

איין לעהרער

דער העברעאישען שפראכע ערטהיילט אונטערריכט. מאן ווענדע זיך אן ה׳ א״ש פריעדבערג נאלעווקי Nr. 45 וו, Nr. 6

ספעציעלע פאבריק
פון דימאנטען
צו גלאסשניידען.
צו זעהר מעסיגע פרייזען.
Я. Шефтель,
ВАРШАВА
Налевки 9, кв. 17,

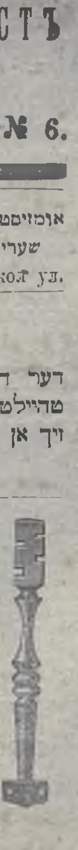

!! מעבלירטע צימער !!

מוסטערהאפט זויבער און בעקוועם איינגעארדענט, אים פרייזע פון 50, 60, 75, 90, 1,25, 1,50 ביז 2 רו״כ א טאג. באדע־צימער (וואננעס), גאז־בעלייכטונג. רעעלע בעהאנדלונג און פינקטליכע בעדיענונג. מיטטאגע פריזע און שמאקהאפטע פון 35 קאפ. אן, סאמאווארען א 10 קאפ.

ה. דווארעצקי, סט.־יערסקא נו׳ 34.

Меблированныя комнаты
Х. М. Дворецкаго, Варшава
Св. Георгія 34.

אהוב את המלאכה

אלע סארטען שפיגעל - מאַכען גרינדליך לערנט אויס דורך בריעפע

דער 25 יעהריגער פראקטיקאנט אין די שפיגעלפאבריקאציאן

Юдка Вейнблятъ
Варшава, Слизская 22.

Пользуйтесь случаемъ!

Только за 5 руб. высылаю коллекцію морскихъ раковинъ перламутровыхъ разныхъ породъ. Спеціальная мастерская издѣлій изъ раковинъ и бронзы письменныхъ и туалетныхъ принадлежностей. На коллекцію задатокъ въ размѣрѣ 25% высылаю франко.

Адресъ: В. А. ТРАЙНИНУ
Варшава, Наевки 35.

א. וואלף, דענטיסט.

(DENTISTE)

ווארשא, קארמעליצקא נו׳ 27.

מען קאן דורך מיר קויפען אלע בעסאראבישע פראדוקטען, היינו: קוקורוז, וויץ, גערשטען, קארן, רעפאג, וויין-ניס וכדומה.

מיין אדרעסע: г. Бѣльцы.
(Бесс.) Л. Розенталю.